RIKOSSEURAAMUSVIRASTON JULKAISUJA 2/2008

Väkivaltarikollisten persoonallisuuspiirteiden ja attribuutioiden yhteydet rikosten uusimiseen

TAIJA STOAT & HELINÄ HÄKKÄNEN

RIKOSSEURAAMUSVIRASTO

RIKOSSEURAAMUSVIRASTON JULKAISUJA 2/2008

Väkivaltarikollisten persoonallisuuspiirteiden ja attribuutioiden yhteydet rikosten uusimiseen

TAIJA STOAT JA HELINÄ HÄKKÄNEN

Julkaisusarjan kannen suunnittelu: Timo Lemmetti, Goodwill Oy
Julkaisun taitto: Raisa Mantila, Vammalan Kirjapaino Oy

ISSN 1458-4131
ISBN 978-951-53-3077-2 (nid.)
ISBN 978-951-53-3078-9 (pdf)

Vammalan Kirjapaino Oy, Vammala 2008

Kuvailulehti

Julkaisija

Rikosseuraamusvirasto

Julkaisun nimi:	**Tekijät:**
Väkivaltarikollisten persoonallisuuspiirteiden ja attribuutioiden yhteydet rikosten uusimiseen	Taija Stoat & Helinä Häkkänen Psykologian laitos, Helsingin yliopisto

Tiivistelmä

Tämä tutkimus on Rikosseuraamusviraston Helsingin yliopiston psykologian laitoksen kriminaali- ja oikeuspsykologian tutkimusryhmältä tilaama tutkimus, jossa tutkitaan väkivaltarikollisten uusintarikollisuutta. Tutkimus on toteutettu kyselylomaketutkimuksena ja tutkimusaineisto koostuu vapaaehtoisesti tutkimukseen osallistuneista, väkivaltarikoksesta ehdottomaan vankeuteen tuomituista henkilöistä (n = 195). Tutkimukseen osallistuneista henkilöistä 12 % oli naisia. Tutkimuksen aikana vankilasta vapautuneiden (n = 90) uusintarikollisuutta koskevat tiedot haettiin poliisin rikosilmoitusjärjestelmästä syksyllä 2007. Tutkimuksessa henkilöiden uusintarikollisuuteen liittyvä seuranta-ajan pituus oli keskimäärin 356 päivää.

Vankilasta vapautuneista henkilöistä 61 % syyllistyi seuranta-aikana johonkin rikoslain määrittämään rikokseen. Henkirikostuomiolta vankilasta vapautuneista 39 % ja pahoinpitelyrikostuomiolta vapautuneista 69 % syyllistyi uuteen rikokseen. Niistä henkilöistä, jotka olivat vapautuneet vankilasta ensikertalaisina rikoksentekijöinä, uuteen rikokseen syyllistyi 44 %. Henkilöistä joilla oli edeltävää vankeustuomiota ennen ollut ehdollisia vankeustuomiota rikoksen uusi 55 %. Henkilöistä, joilla oli jo ennen tutkimukseen sisällytettyä vankeustuomiota ollut vankeustuomiota, uuteen rikokseen syyllistyi 71 %. Rikoksen uusineet henkilöt syyllistyivät seuranta-ajan kuluessa keskimäärin 11:een eri rikokseen. Rikoksen uusijoista 38 % oli tehnyt uuden rikoksen tämän tutkimuksen indeksirikosta seuraavan kuukauden aikana ja 86 % puolen vuoden kuluessa vankilasta vapautumisesta.

Tutkimuksen aikana vankilasta vapautuneista henkilöistä 43 % syyllistyi uuteen väkivaltarikokseen, joista valtaosa oli muita kuin kuolemaan johtaneita väkivaltarikoksia. Vankilasta henkirikostuomiolta vapautuneista henkilöistä ei yksikään ollut seuranta-aikana tehnyt uutta henkirikosta. Pahoinpitelijöistä puolestaan 38 % syyllistyi uuteen pahoinpitelyrikokseen. Omaisuusrikokseen syyllistyi 36 % ja seksuaalirikokseen 1 % vankilasta vapautuneista henkilöistä.

Yleisten uusintarikollisuuden piirteiden lisäksi tutkimuksessa tarkasteltiin väkivaltarikollisten persoonallisuuspiirteiden yhteyksiä uusintarikollisuuteen. Tutkimuksessa käytettyjen persoonallisuutta arvioivien kyselylomakkeiden avulla oli mahdollista löytää eroja rikoksen uusijoiden ja ei-uusijoiden välillä. Rikoksen uusijat erosivat ei-uusijoista siten, että he olivat persoonallisuuspiirteiltään vä-

hemmän avoimia uusille kokemuksia ja omille tunteilleen, omasivat heikompia vuorovaikutuksellisia keinoja ja olivat piittaamattomampia suhteessa muihin ihmisiin. Rikoksen uusijoilla myös ilmeni enemmän suuttumuksen kokemuksia ja heillä oli ei-uusijoita enemmän vaikeuksia hallita suuttumustaan ja impulsiivisuuttaan. Lisäksi rikoksen uusijoilla ilmeni ei-uusijoita enemmän psykopaattisia persoonallisuuspiirteitä. Näiden persoonallisuuspiirteiden yhdistelmällä pystyttiin luomaan tilastomatemaattinen monimuuttujamalli, joka ennusti uusintarikollisuutta tilastollisesti merkitsevällä tasolla.

Avainsanat

Uusintarikollisuus, väkivaltarikolliset, persoonallisuus, attribuutiot

Sarjan nimi	ISSN	ISBN
Rikosseuraamusviraston julkaisuja	1458-4131	978-951-53-3077-2

Kokonaissivumäärä	Kieli	Kustantaja	Jakaja
63	Suomi	Rikosseuraamus-virasto	Rikosseuraamus-virasto

Presentationsblad

Utgivare

Brottspåföljdsverket

Publikationens titel:	**Författare:**
Samband mellan personlighetsdrag, attribut och återfall hos våldsbrottslingar	Taija Stoat & Helinä Häkkänen psykologiska institutionen, Helsingfors universitet

Sammandrag

Denna undersökning är en utredning som Brottspåföljdsverket beställde hos kriminal- och rättspsykologiska forskningsgruppen vid psykologiska institutionen vid Helsingfors universitet. Undersökningen är fokuserad på återfallskriminalitet hos våldsbrottslingar. Den genomfördes som en enkätundersökning. Forskningsmaterialet bestod av personer som dömts till ovillkorligt fängelse och som frivilligt deltog i undersökningen (n = 195). Totalt 12 procent av deltagarna var kvinnor. Uppgifter om återfallskriminalitet hos de personer som frigavs under undersökningens gång (n = 90) söktes på hösten 2007 i systemet för polisanmälningar. Uppföljningstiden för undersökningen av återfallskriminalitet var i genomsnitt 356 dagar.

Totalt 61 procent av de frigivna gjorde sig under uppföljningstiden skyldiga till någon gärning som definieras som brottlig i strafflagen. Sammanlagt 39 procent av de frigivna som blivit dömda för brott mot liv och 69 procent av de frigivna som blivit dömda för misshandel gjorde sig skyldiga till något nytt brott. Totalt 44 procent av de frigivna som varit förstagångsintagna gjorde sig skyldiga till något nytt brott. Totalt 55 procent av de frigivna som före intagningen blivit dömda till villkorligt fängelse återföll i brott. Totalt 71 procent av de frigivna som flera gånger blivit dömda till fängelse redan före den undersökta intagningen återföll. De som återföll i brott gjorde sig under uppföljningsperioden i genomsnitt skyldiga till 11 olika slag av kriminella gärningar. Av återfallsbrottslingarna hade 38 procent begått ett nytt brott under nästa månad efter indexbrottet i undersökningen, och 86 procent under ett halvt år efter frigivningen.

Totalt 43 procent av de personer som frigavs under undersökningen gjorde sig skyldiga till ett nytt våldsbrott. Merparten bestod av våldsbrott som inte ledde till döden. Ingen av de frigivna som dömts för brott mot liv upprepade detta brott under uppföljningstiden. Totalt 38 procent av de som gjort sig skyldiga till misshandel upprepade brottet. Totalt 36 procent av de frigivna gjorde sig skyldiga till egendomsbrott och en procent till sexbrott.

Vid sidan av de allmänna dragen av återfallskriminalitet granskades sambanden mellan personlighetsdrag och återfallskriminalitet hos våldsbrottslingar. Med hjälp av enkätformulär som skulle utvärdera personlighetsdrag var det möjligt att finna divergenser mellan återfallsbrottslingar och frigivna som inte upprepade den kriminella verksamheten. Återfallsbrottslingarna skiljde sig från

de frigivna som inte upprepade den kriminella verksamheten i det avseende att de var till personligheten mindre öppna för nya erfarenheter och sina egna känslor, hade svagare interaktiv förmåga och var likgiltigare för andra människor. Återfallsbrottslingarna uppvisade flera erfarenheter av ilska och kunde sämre hantera vrede och impulsivitet jämfört med de frigivna som inte återföll. Dessutom uppvisade de flera psykopatiska personlighetsdrag. Genom att kombinera dessa personlighetsdrag var det möjligt att skapa en statistisk-matematisk modell med flera variabler som kunde prognostisera återfallskriminalitet på en statistiskt signifikant nivå.

Nyckelord

återfallskriminalitet, våldsbrottslingar, personlighet, attribut

Seriens namn	ISSN	ISBN
Brottspåföljdsverkets publikationer	1458-4131	978-951-53-3077-2

Antal sidor	Språk	Förlag	Distribution
63	Finska	Brottspåföljds-verket	Brottspåföljds-verket

Description

Publisher

Criminal Sanctions Agency

Name of the publication:	Authors:
The associations of personality characteristics and attributions of violent offenders to recidivism	Taija Stoat & Helinä Häkkänen, Department of Psychology, University of Helsinki

Abstract

This research on the recidivism of violent offenders was commissioned from the Criminal and Forensic Psychology Research Group of the Department of Psychology of the University of Helsinki by the Criminal Sanctions Agency. The research is based on a questionnaire and the data consists of people who had been sentenced to unconditional imprisonment for a violent offence and volunteered to participate in the study (n=195). Women formed 12% of the studied group. The information on the recidivism of the persons released from prison during the research (n=90) was gathered from the police database on reported offences in the autumn 2007. In this research, the follow-up period related to the recidivism of the studied persons was on average 356 days.

During the follow-up period, 61% of the studied persons released from prison were found guilty of an offence defined in the Penal Code of Finland. New offences were committed by 39% of those released prisoners who had served a sentence for a homicide and 69% of those who had served a sentence for an assault. A total of 44% of the released first-time prisoners reoffended while 55% of the persons, who had been sentenced to conditional imprisonment prior to the previous prison sentence, and 71% of the persons, who had prior unconditional prison sentences before the prison sentence included in this study, committed a new offence. The recidivists committed on average 11 separate offences during the follow-up period. All in all, 38% of the recidivists had committed a new offence within one month of the index offence of this study and 86% within six months of the release from prison.

In total, 43% of the persons released during the research committed a new violent offence the majority of which were other than fatal. None of the released persons who had served a sentence for a homicide committed a new homicide during the follow-up period whereas 38% of the assaulters were found guilty of a new assault. A property offence was committed by 36% and a sexual offence by one percent of the released prisoners.

In addition to the general features of recidivism, the research also focused on the connection between the personality characteristics of violent offenders and recidivism. With the help of the personality questionnaires used in the research, it was possible to recognise differences between the recidivists and the non-recidivists. Unlike the non-recidivists, the recidivists had personality characteristics, which indicated them to be less open to new experiences

and to their own feelings, have weaker interaction skills, and be more indifferent to other people. The recidivists also had more experiences of anger and more difficulties with controlling their anger and impulsivity than the non-recidivists. In addition, the recidivists appeared to have more psychopathic personality characteristics. Based on the combination of these personality characteristics, it was possible to create a statistical multivariate analysis model, which predicted recidivism at a statistically significant level.

Keywords:

Recidivism, violent offenders, personality, attributions

Serial name	ISSN	ISBN
Rikosseuraamusviraston julkaisuja	1458-4131	978-951-53-3077-2

Number of pages	Language	Publisher	Distributor
63	Finnish	Criminal Sanctions Agency	Criminal Sanctions Agency

SISÄLLYSLUETTELO

1. JOHDANTO 11
   1.1 Suomalainen väkivaltarikollisuus ja väkivallantekijät 11
   1.2 Väkivaltarikollisten uusintarikollisuus 12
      1.2.1 Persoonallisuus 14
      1.2.2 Suuttumus ja suuttumuksenhallinta 16
      1.2.3 Impulsiivisuus 17
      1.2.4 Psykopatia 19
      1.2.5 Attribuutiot 20
      1.2.6 Sosiaalinen suotavuus ja itsearviointi menetelmät 22
   1.3 Tutkimuksen tarkoitus 24

2. MENETELMÄT 25
   2.1 Tutkimusotos 25
   2.2 Tutkimuksessa käytetyt kyselylomakkeet 26
      2.2.1 IPIP-NEO-PI-R: Persoonallisuus 26
      2.2.2 MAI: Suuttumuksenhallinta 27
      2.2.3 BIS-11: Impulsiivisuus 27
      2.2.4 SRP-III-R95: Psykopatia 28
      2.2.5 GBAI: Attribuutio 28
      2.2.6 BIDR: Sosiaalinen suotavuus 29
   2.3 Tutkimuksen käytännön toteutus 29
   2.4 Uusintarikollisuuden määrittely 30
   2.5 Tutkimusaineiston käsittely ja tilastolliset analyysit 30

3. TULOKSET 33
   3.1 Tutkimukseen osallistuneiden taustatiedot 33
   3.2 Persoonallisuuspiirteet ja attribuutiot suhteessa päärikokseen 33
   3.3 Uusintarikollisuuden yleiset piirteet 35
      3.3.1 Ikä 36
      3.3.2 Rikoksen uusimiseen kulunut aika 36
   3.4. Uusintarikollisuus rikosnimikkeittäin 37
   3.5 Uusintarikollisuuden yhteydet persoonallisuuspiirteisiin ja attribuutioihin 38
      3.5.1 Persoonallisuus 40
      3.5.2 Suuttumus ja suuttumuksenhallinta 40
      3.5.3 Impulsiivisuus 40
      3.5.4 Psykopatia 41
      3.5.5 Attribuutiot 41
      3.5.6 Sosiaalinen suotavuus 41
   3.6 Uusintarikollisuuden ennustaminen 42

4. JOHTOPÄÄTÖKSET 43
   4.1 Uusintarikollisuuden yhteydet persoonallisuuspiirteisiin ja attribuutioihin 47

4.1.1 Persoonallisuus 47
4.1.2 Suuttumus ja sen hallinta 47
4.1.3 Impulsiivisuus 48
4.1.4 Psykopatia 48
4.1.5 Attribuutiot 49
4.1.6 Sosiaalinen suotavuus 50
4.2 Uusintarikollisuutta ennustava malli 51
4.3 Tutkimuksen rajoitukset 51
4.4 Jatkotutkimushaasteita ja yhteenvetoa 52

Lähteet 54
Liitteet 62

Liite 1. Päärikoksen ryhmävertailun testisuureen arvot sekä efektin koot suhteessa tutkimuksessa käytettyjen menetelmiin.
Liite 2. Vankilasta vapautuneiden ryhmävertailun testisuureen arvot sekä efektin koot suhteessa tutkimuksessa käytettyjen menetelmiin.

1. JOHDANTO

Suomalaisen vankeinhoidon suurin vankiryhmä koostuu päärikoksenaan väkivaltarikoksista tuomituista henkilöistä. Joka kolmas vangeista kuuluu tähän ryhmään (Rikosseuraamusvirasto, 2006). Tämä asettaa suuria haasteita rikosseuraamusalalle, sekä suhteessa rangaistuksen turvalliseen täytäntöönpanoon, että pyrkimyksiin myötävaikuttaa uusintarikollisuuden vähentämiseen. Uusi 1.10.2006 voimaan astunut Vankeuslaki edellyttää, että jokaiselle vangille tehdään yksilöllinen rangaistusajan suunnitelma, jossa kartoitetaan vankien yksilölliset riskitekijät, tarpeet ja voimavarat (Vankeuslaki, 2005). Vankeuden aikana ja sen jälkeen tulisi näiden riskitekijöiden ja tarpeiden kohdata oikeinmitoitettuja, vankien elämänhallintaa edesauttavia toimenpiteitä. Tämä puolestaan kasvattaa tiedontarvetta yksilöllisten ominaisuuksien yhteyksistä rikosten uusimiseen. Rikosseuraamusvirasto on oikeusministeriön erillismäärärahalla käynnistänyt tutkimus- ja kehittämisohjelman, jonka tavoitteena on rangaistusmuotojen tuloksellisuuden ja vaikuttavuuden arviointi (Rikosseuraamusvirasto, 2004). Tämä tutkimusraportti pyrkii edesauttamaan tätä tavoitetta tuottamalla tietoa väkivaltarikoksista vankeuteen tuomittujen henkilöiden uusintarikollisuudesta. Tutkimuksessa sovelletaan sellaisia psykologian teorioita ja menetelmiä, joiden avulla tutkimustuloksia voidaan hyödyntää rikosseuraamusjärjestelmiä ja niiden sisältöjä kehitettäessä. Tämän tutkimuksen keskeisenä tavoitteena on tutkia minkälaisia yhteyksiä väkivaltarikollisten persoonallisuuspiirteillä ja attribuutioilla on rikosten uusimiseen.

1.1 Suomalainen väkivaltarikollisuus ja väkivallantekijät

Noin joka kymmenes suomalainen joutuu uhkailujen tai väkivallan kohteeksi vuosittain. Keskimäärin 75 000 henkilöä sai Suomessa vuonna 2006 jonkinlaisen vamman väkivallan yhteydessä (Siren, Kivivuori, Kääriäinen & Aaltonen, 2007). Tilastoidun väkivallan määrään ja kehitykseen vaikuttaa paitsi väkivaltatapausten määrä, myös väestön ilmoitusalttius, poliisikontrollin kohdistaminen ja teho, sekä mahdolliset lakimuutokset (Lehti, Siren & Hinkkanen, 2007). Suomessa tehdään vuosittain tahallisia henkirikoksia asukaslukuun suhteutettuna kaksinkertainen määrä verrattuna Euroopan Unionin jäsenmaiden keskiarvoon (Aromaa & Heiskanen, 2000). Viimeisen kymmenvuotisjakson aikana Suomessa tapahtui vuosittain keskimäärin 130 kuolemaan johtanutta, poliisin tietoon tullutta väkivaltarikosta. Tuomioistuimissa henkirikostuomioon päätyneiden rikosten lukumäärä on vaihdellut vuosittain 80–120 tapauksen välillä (Lehti ym., 2007). Uhritutkimusten mukaan väkivaltaa tai väkivallan uhkaa kokeneiden osuudessa ei Suomessa ole tapahtunut merkittäviä muutoksia viimeisten vuosikymmenten aikana (Siren ym., 2007). Pahoinpitelyrikosten määrä on kuitenkin kasvanut yhtäjaksoisesti jo yli vuosikymmenen ajan. Kyseinen kasvu

on pääosin muodostunut lievien pahoinpitelyjen ja pahoinpitelyiden määrän kasvusta (Kivivuori, Lehti & Siren, 2004; Siren, 2001; 2006). Henkirikoksen yrityksiä Suomessa tehdään vuosittain keskimäärin 330 ja pahoinpitelyrikoksia noin 30 000 kappaletta (Lehti ym., 2007). Vain harva kuolemaan johtanut väkivaltarikos jää tulematta ilmi ja myös väkivaltarikosten selvitysprosentit ovat Suomessa pitkään olleet korkeita (Lehti & Kivivuori, 2007).

Väkivaltarikosten tekijät ovat pääsääntöisesti miehiä: jokaisessa väkivaltarikostyypissä naisten osuus jää alle viidennekseen (Honkatukia, 2007). Vankilassa olevista henkilöistä noin 7 % oli naisia vuonna 2006 (Muiluvuori, 2007). Heistä hieman alle puolet (44 %) oli tuomittu väkivaltarikoksesta, kun vankilassa olevista miehistä väkivaltarikoksista oli tuomittu 39 %. Viime vuosina väkivaltarikoksen tehneet naiset ovat olleet keskimäärin yli 40-vuotiaita, miehet puolestaan ovat olleet tätä hieman nuorempia (Honkatukia, 2007; Muiluvuori, 2007). Nuorten alle 21-vuotiaiden tekemät henkirikokset ovat Suomessa harvinaisia, toisin kuin lievempi väkivaltarikollisuus, jossa alle 21-vuotiaiden osuus on lähes neljännes (Kivivuori, Kouvonen & Marttunen, 2001; Lehti ym., 2007). Valtaosa väkivaltarikoksista tehdään entuudestaan toisilleen tuttujen henkilöiden välillä. Noin kolmessa henkirikoksessa neljästä syyllisen henkilöllisyys kyetään selvittämään vuorokauden kuluessa rikoksen ilmi tulosta (Lehti, 2007). Entuudestaan tuntemattomien henkilöiden surmaamaksi on vuosien 2002–2006 aikana päätynyt noin 5 % naisuhreista ja 16 % miesuhreista (Lehti, 2007). Yleisimmät motiivit väkivaltarikoksiin ovat ryyppyporukan keskinäinen riita, parisuhteen ongelmat ja mustasukkaisuus (Lehti, 2007). Kuolemaan johtaneessa väkivallassa yleisimmin mies on surmannut toisen miehen, toiseksi yleisemmin mies on surmannut naisen. Vain neljässä prosentissa tapauksista nainen on surmannut miehen ja noin viidessä prosentissa nainen on surmannut toisen naisen (Honkatukia, 2007). Väkivaltarikollisuus on Suomessa perinteisesti ollut vahvasti sidoksissa alkoholin käyttöön. Viime vuosien aikana tehdyistä henkirikoksista 80 % ja pahoinpitelyistä 70 % oli tehty alkoholin vaikutuksen alaisena (Lehti & Siren, 2007). Myös suurin osa väkivaltarikosten uhreista on tapahtumahetkellä päihteiden vaikutuksen alaisena. Vankien terveyttä kartoittavan tutkimuksen alustavien tulosten mukaan 90 %:lla miesvangeista on jonkinlainen päihderiippuvuus (Vartiainen, 2006).

1.2 Väkivaltarikollisten uusintarikollisuus

Uusintarikollisuus jaotellaan kansainvälisessä tutkimuskirjallisuudessa erilaisiin alakäsitteisiin, jolloin tarkoituksena on erotella uusintarikollisuuden muotoja toisistaan. Tutkimuksissa uudella rikoksella voidaan tarkoittaa mm. mitä tahansa uutta rikosta sen laadusta riippumatta tai pelkästään jotakin tietyn rikoksen muotoa, kuten uutta väkivaltarikosta tai uutta seksuaalirikosta. Kuitenkin suurin osa väkivaltarikollisuutta kartoittaneista tutkimuksista on keskittynyt tutkimaan uusintarikollisuuteen liittyviä piirteitä yleensä, sen sijaan että tarkasteltaisiin

uusintarikollisuuden alalajeja. Kattavan tutkimustyön tuloksena on voitu todeta tiettyjen henkilön ominaisuuksien olevan yhteydessä uusintarikollisuuteen, sen alalajista riippumatta (Bonta, Law & Hanson, 1998). Tutkimukset ovat yhtä mieltä siitä, että voimakkaasti uusintarikollisuutta ennustavat rikoksentekijän nuoruus rikoksentekohetkellä, sekä aikaisempien pidätysten lukumäärä (Quinsey, Harris, Rice & Cormier, 1998; Hypén, 2004; Loza, 2003: Steadman ym., 1994; Swanson, 1994). Pitkiä seuranta-aikoja käyttäneet tutkimukset ovat lisäksi osoittaneet, että useita aikaisempia väkivaltatekoja sisältävä rikoshistoria on voimakas väkivaltarikoksen uusimisen ennustaja (Loza, 2003; Monahan, 1981; Webster, Douglas, Eaves & Hart, 1997). Näin voidaan todeta olevan myös suomalaisessa väkivaltarikollisuudessa, jossa rikosten uusijoiden osuus väkivaltarikosten tekijöistä on huomattava (Hypén, 2004; Leppänen, 2000; Stoat, Laajasalo & Häkkänen, 2005; Kivivuori, 1999; Siren, 2000). Henkirikoksiin syyllistyneiden miesten joukossa on lähes kolme kertaa enemmän aiemmin rikoksesta tuomittuja ja kymmenen kertaa enemmän aiemmin väkivaltarikoksesta tuomittuja henkilöitä kuin suomalaisessa aikuisväestössä kokonaisuudessaan (Lehti & Kivivuori, 2007). Vuoden 2007 vankirakenteen poikkileikkaustiedon mukaan väkivaltarikoksista tuomituista miesvangeista 67 % on ollut vankilassa aiemmin ainakin kerran (Muiluvuori, 2007). Naisista aikaisemmin rikoksesta tuomittuja on noin puolet (Honkatukia, 2007).

Sen lisäksi, että nykyisin yhä suurempi osa rikoksista on rikoksen uusijoiden tekemiä, on rikoksen uusimiseen kulunut aika lyhentynyt (Tilastokeskus, 1995). Näin ollen voidaan nopeiden rikoksen uusijoiden osuuden todeta olleen kasvussa (Hypén, 2004; Kuure & Haapasalo, 2001). Tutkimusten mukaan suoritetun rangaistuksen jälkeen erityisesti ensimmäinen vuosi ja tämän jälkeen kaksi seuraavaa vuotta ovat kriittisimmät ajankohdat rikoksen uusimisen kannalta (Hypén, 2004; Stoat ym., 2005; Tilastokeskus, 1995). Henkirikoksen tehneiden miesten riskin uusia rikoksensa on arvioitu olevan kymmenkertainen muuhun miesväestöön verrattuna. Ensimmäisen vuoden aikana vankilasta vapautumisen jälkeen heillä on todettu olevan jopa 250-kertainen riski syyllistyä uuteen henkirikokseen muuhun miesväestöön verrattuna (Eronen, Hakola & Tiihonen, 1996). Suomalaisia naispuolisia henkirikoksen tehneitä kartoittaneen tutkimuksen mukaan 23 % tutkituista uusi jonkin rikoksen ja 15 % uusi väkivaltarikoksen seuranta-aikana (Putkonen, Komulainen, Virkkunen, Eronen & Lönnqvist, 2003). Väkivaltarikoksesta elinkautiseen vankeuteen tuomittujen henkilöiden uusintarikollisuutta kartoittaneen tutkimuksen mukaan seuranta-ajan loppuun mennessä 15 % tutkituista oli palannut takaisin vankilaan (Aho, 1996). Pakkolaitosvankeja kartoittaneessa tutkimuksessa seuranta-aikana pakkolaitoksesta vapautui kymmenen vaaralliseksi väkivaltarikolliseksi luokiteltua vankia ja tutkimuksen mukaan jokainen heistä syyllistyi uuteen väkivalta- tai seksuaalirikokseen (Paanila, Hakola & Tiihonen, 2001). Kyseisessä tutkimuksessa tutkimusaikana vapauteen pääsi 50 pakkolaitokseen määräämättä jäänyttä vakavan väkivaltarikoksen uusijaa, joista 34 % tuomittiin uudelleen vakavasta väkivaltarikoksesta jo ehdonalaisen aikana. Koko seuranta-aikana rikoksen uusi 86 % tutkituista (Paanila ym., 2001). Toisen väkivaltarikollisia tutkineen tutkimuksen mukaan

76 % tutkituista syyllistyi uuteen rikokseen seuranta-aikana ja yli puolet (57 %) aineiston henkilöistä syyllistyi uutena rikoksena väkivaltarikokseen (Stoat ym., 2005). Uusimisprosenttien erilaisuus tutkimusten välillä selittyy erilaisten tutkimuskohderyhmien sekä uusintarikollisuuden määritelmien käytöllä.

Uusintarikollisuustutkimukset ja rikoksentekijän uusimisriskiä kartoittavat arviointimenetelmät pyrkivät arvioimaan rikollista käyttäytymistä ylläpitäviä tekijöitä. Pyrittäessä myötävaikuttamaan uusintarikollisuuden vähentämiseen, keskeisessä asemassa on niiden uusintarikollisuuteen liittyvien riskitekijöiden ja ominaisuuksien tunnistaminen, joiden muuttumista voidaan edesauttaa. Tietoa näistä niin kutsutuista dynaamisista riskitekijöistä voidaan käyttää mm. vankeuden suunnittelussa ja niihin vaikuttamalla voidaan pyrkiä vähentämään tai estämään uusintarikollisuutta (Bonta, 1997). Uusintarikollisuustutkimukset ovat enenevässä määrin painottaneet rikoksentekijän yksilöllisten persoonallisuuspiirteiden (engl. dispositions) ja psykopatologian merkitystä (Hart, Hare & Forth, 1994; Hiscoke, Langstrom, Ottosson & Grann, 2003). Tutkimuksissa on mm. todettu antisosiaalisen persoonallisuushäiriön ja psykopatian olevan keskeisiä väkivaltauusimista ennustavia tekijöitä (Hart ym., 1994; Laurell & Daderman, 2005). Myös monet muutostarpeisiin liittyvät tekijät kuten impulsiivisuus (Barratt, 1994; Webster ym., 1997), viha ja vihamielisyys (Corapcioglu & Erdogan, 2004; Novaco, 1994), sekä rikollista elämäntapaa tukevat asenteet (Loza, 2003) ovat olleet keskeisessä asemassa tutkittaessa riskitekijöitä väkivaltakäyttäytymiseen ja uusintarikollisuuteen.

Seuraavissa kappaleissa tarkastellaan tässä tutkimuksessa kartoitettuja persoonallisuuteen liittyviä ominaisuuksia, keskittyen niiden yhteyksiin rikolliseen käyttäytymiseen ja uusintarikollisuuteen.

1.2.1 Persoonallisuus

Persoonallisuudella tarkoitetaan yksilölle ominaisia tapoja ajatella, tuntea ja toimia. Persoonallisuuden olemus on monimuotoinen, laaja-alainen ja siihen liittyy kognitiivisia, tunteiden ilmaisun ja kokemisen, vuorovaikutuksen ja käyttäytymisen elementtejä. Persoonallisuuden käsitteeseen liittyy myös käsitys ihmisen ominaisuuksien pysyvyydestä ajansaatossa ja tilanteiden vaihdellessa, sekä yksilöiden välisistä eroista persoonallisuuspiirteiden välillä (Mischel & Shoda, 1995; 1998). Persoonallisuuden psykologia pyrkii löytämään ne ominaisuudet, joiden voitaisiin sanoa olevan persoonallisuuden keskeisimmät rakennuspalikat. Useita erilaisia teorioita siitä, mitä nämä rakennuspalikat ovat, on olemassa. Yksi käytetyimmistä persoonallisuusteorioista on teoria Viidestä Suuresta persoonallisuuden ominaisuudesta (engl. Big Five ja Five Factor Model; FFM). Tämän teorian mukaan persoonallisuuden peruselementit rakentuvat seuraavien ominaisuuksien avulla: Tunne-elämän tasapainottomuus (engl. Neuroticism), Ulospäinsuuntautuneisuus (engl. Extraversion), Avoimuus kokemuksille (engl. Openness to experience), Sovinnollisuus (engl. Agreeableness) ja Tunnollisuus

(engl. Conscientiousness) (esim. Krahe, 1992). *Tunne-elämän tasapainottomuus* kuvaa tunne-elämän tasapainoa ja sopeutumiskykyä tai vastaavasti tunne-elämän epätasapainoa ja sopeutumiskyvyn puuttumista. Tämä persoonallisuuden ominaisuus sisältää mm. vihamielisyyden ja katkeruuden kokemisen, sosiaalisen ahdistuksen, masentuneisuuden ja yleisen alttiuden kokea psykologista ahdistuneisuutta. *Ulospäinsuuntautuneisuus* kuvaa nimensä mukaisesti henkilön kokemia positiivisia tunteita ja sosiaalisuutta. Tämä ominaisuus kartoittaa sitä missä määrin energiaa henkilö ohjaa itsensä ulkopuolelle, sosiaaliseen maailmaan. Ominaisuuteen kuuluu mm. kiinnostuneisuus ja ystävällisyys muita kohtaan, jämäkkyys, sosiaalisiin tilanteisiin hakeutuvuus ja jännityshakuisuus. *Avoimuus kokemuksille* kuvaa puolestaan kiinnostusta ja halua kokeilla tai kokea uusia aktiviteetteja, ajatuksia, kartoittaa älyllisen uteliaisuuden tasoa ja avoimuutta omille tunteille. Ominaisuus sisältää mm. esteettisyyden merkityksen henkilölle ja kiinnostuneisuuden suhteessa kulttuuriin, uusiin toimintoihin ja tunteisiin. *Sovinnollisuus* kertoo henkilön vuorovaikutuksellisista strategioista ja sen vastakohtana on vihamielisyys. Sovinnolliset henkilöt ovat yleensä luottavaisia, suoria ja empaattisia kun taas heidän vastakohtansa ovat usein manipulatiivisia ja muista piittaamattomia suhtautumiseltaan ja käyttäytymiseltään. *Tunnollisuuteen* liittyy kyky henkilön kontrolloida omia impulssejaan, viedä läpi suunnitelmia ja tehtäviä, järjestelykykyä ja kyky toimia oman moraalikäsityksensä mukaisesti (Costa & McCrae, 1992).

Persoonallisuutta voidaan pyrkiä arviomaan useilla eri tavoilla. Itsearviointiin perustuvat menetelmät ovat hyvin suosittu arviointimuoto ja erilaisia mittareita on runsaasti saatavilla. Omasta persoonallisuudesta tehtyjen arvioiden on todettu olevan kohtalaisen hyvin yhteneviä muiden henkilöiden, samoista ominaisuuksista tekemien arvioiden kanssa (korrelaatiot r =.30–.50) (Barrick & Mount, 1996; Krahe, 1992). Yhtenevyyden on odotetusti todettu olevan korkeampi niissä piirteissä jotka on helppo todentaa (esim. henkilön ulospäinsuuntautuneisuus), kuin vaikeammin todennettavissa olevissa piirteissä (esim. psykologinen ahdistuneisuus) (Lilienfield & Fowler, 2006). Rikoksentekijöitä tutkittaessa on tutkimuskirjallisuudessa käytetty mm. seuraavia itsearviointiin perustuvia persoonallisuutta arvioivia menetelmiä: Karolinska Scales of Personality (KSP: esim. Engström, Perssson & Levander, 1999), Personality Assessment Inventory (PAI: esim. Morey & Quigley, 2002), Minnesota Multiphasic Personality Inventory (MMPI: esim. Hicks, Rogers & Cashel, 2000), NEO-PI-R (esim. Miller & Lynam, 2003) ja Eysenck Personality Questionnaire (EPQ: esim. Fox, De Koning & Leicht, 2003).

Verrattaessa väkivaltarikollisten persoonallisuuspiirteitä muihin rikoksentekijäryhmiin, väkivaltarikollisilla on tutkimusten perusteella todettu olevan muita rikoksentekijöitä kaoottisempi elämäntapa ja enemmän häiriöitä persoonallisuudessa (Craig, Browne, Beech & Stringer, 2006). Tutkimuskirjallisuudessa on usein tarkasteltu rikoksentekijöiden persoonallisuutta Viiden Suuren persoonallisuuden dimension avulla (Widiger & Frances, 1994). Väkivaltarikollisilla on tutkimuksissa löydetty enemmän psykopaattisia, aggressiivisia ja impulsiivisia persoonallisuus-

piirteitä muihin rikoksentekijäryhmiin verrattuna (Craig ym., 2006). Tutkimuksissa on lisäksi löydetty yhteyksiä NEO-PI-R menetelmän osioiden Sovinnollisuus, Tunnollisuus ja Avoimuus alhaisten pistemäärien ja psykopatian, sekä rikoksentekijöiden aikaisempien pidätysten, sekä aikaisempien väkivaltarikosten välillä (Knap, 2000). Sellaiset rikoksentekijät jotka ovat persoonallisuudeltaan aggressiivisia tai tunne-elämältään epätasapainoisia ovat muita korkeammassa riskissä syyllistyä uusiin rikoksiin (Listwan, Van Voorhis & Ritchey, 2007). Persoonallisuuspiirteiden yhteydet rikosten uusimiseen löytyvät tutkimuskirjallisuudessa useimmiten sellaisten tutkimusten kautta, jotka ovat kartoittaneet rikostentekijöiden persoonallisuuden häiriöitä. Persoonallisuushäiriön diagnostiset kriteerit täyttävien henkilöiden keskuudessa riski syyllistyä uuteen rikokseen on suurempi kuin niillä, joilla kyseistä diagnoosia ei ole todettu (esim. Hishoke, Langström, Ottosson & Grann, 2003). Persoonallisuushäiriöiden on usein todettu olevan yliedustettuna rikoksentekijöillä, muuhun aikuisväestöön verrattuna (Quinsey ym., 1998). Alustavien kotimaisten tutkimustietojen mukaan noin 70 %:lla suomalaisista vangeista ja 80 %:lla elinkautisvangeista on diagnosoitu vähintään yksi persoonallisuushäiriö (Vartiainen, 2006). Persoonallisuushäiriöistä erityisesti antisosiaalisen persoonallisuushäiriön ja psykopatiaan liittyvien piirteiden on todettu olevan yhteydessä riskiin syyllistyä uusiin rikoksiin (Craig ym., 2006; Ullrich & Marneros, 2004).

1.2.2 Suuttumus ja suuttumuksenhallinta

Viha, vihaisuus ja suuttumus ovat subjektiivisia tunnekokemuksia, joihin usein liittyy fysiologista kiihtymystä ja vihamielisiä ajatuksia. Niillä on myös yhteys aggressioon (Novaco, 1994). Henkilön fysiologinen kiihtymys voi vaihdella mm. voimakkuutensa, kestonsa ja yksilöllisen ärsytyskynnyksen mukaan. Vihamieliset ajatukset voivat ottaa muotonsa esim. jatkuvana vihamielisenä asennoitumisena ihmisiin ja asioihin, epäilevyytenä ja kielteisten ajatusten mielessä hautomisena. Vihaiseen käyttäytymiseen voi puolestaan liittyä esimerkiksi impulsiivista reagointia, sanallista aggressiivisuutta tai toisen henkilön tai kohteen fyysistä vahingoittamista. Koska suuttumuksen ja vihan tunteet ovat hyvin subjektiivisia kokemuksia, on niitä pääasiallisesti kartoitettu itsearviointi menetelmien avulla. Rikoksentekijäryhmiä tutkittaessa käytettyjä mittareita ovat olleet mm. Multidimensional Anger Inventory (MAI: Siegel, 1986; MAI-R: Kroener, Reddon & Serin, 1992), Novaco Anger Scale (NAS: Novaco 1994; NAS-PI: esim. Mills, Kroner & Forth, 1998), State-Trait Anger Expression-2 Invetory (STAXI ja STAXI-II: Spielberger, 1999) ja Buss-Durkee Hostility Inventory (esim. Lothstein & Jones, 1978). Jokaisen arviointimenetelmän taustalla on hieman erilainen tapa käsitteellistää ja lähestyä suuttumusta, sen kokemista, ilmaisemista ja hallintaa. Näin ollen vihan ja suuttumuksen taustalla oleva yhtenäinen teoria on toistaiseksi puuttunut ja täten myös vaikeuttaa tutkimuskirjallisuuden vertailtavuutta.

Vihaisuuden, suuttumuksen ja vihamielisyyden yhteydet väkivaltaiseen käyttäytymiseen ovat saaneet vain vähän huomiota tutkimuskirjallisuudessa, vaikka

tutkimus on esimerkiksi havainnut selvän yhteyden menetelmien kautta saatujen korkeiden suuttumuspistemäärien ja rikostentekijöiden aggressiivisen laitoskäyttäytymisen välillä (Doyle & Dolan, 2006; Novaco, 1994). Lyhyen aikavälin ennusteet suuttumuksen ja vihamielisyyden yhteydestä väkivaltaiseen laitoskäyttäytymiseen ovat tarkempia kuin pitkälle aikavälille ulottuvat ennusteet (Cornell ym., 1996). Väkivaltarikolliset ovat tutkimuksissa saaneet merkitsevästi korkeampia suuttumuspistemääriä kuin ei-väkivaltaiset rikoksentekijät. Erilaisista väkivaltarikoksista tuomitut eivät suuttumuspistemäärissä puolestaan ole merkitsevästi eronneet toisistaan (Barbour, Eckhardt, Davisin & Kassinove, 1998; Ely, 2005; Novaco & Taylor, 2004). Jotkut tutkimukset ovat havainneet merkitseviä eroja nais- ja miespuolisten rikoksentekijöiden suuttumuksen ja vihantunteissa, niiden olleen korostuneita väkivaltarikoksen tehneillä naisilla (Craig-Moreland, 1997; Suter, Byrne, Byrne, Howells & Day, 2002). Vihan ja suuttumuksen on havaittu olevan yhteydessä myös nuorisorikollisuuteen ja tapaan suhtautua omaan rikokseen attribuutioiden kohdentumisen muodossa (Attribuutiot kts. luku 1.7) (Sigfusdottir, Farhas & Silver, 2004; Wood & Newton, 2003). Suuttumusta kartoittavia menetelmiä on myös käytetty valittaessa osanottajia suuttumuksenhallintaan liittyviin interventioihin (Jones, Thomas-Peter & Trout, 1999). Tutkimustulokset suuttumuksen yhteyksistä rikosten uusimiseen ovat olleet ristiriitaisia. Osa tutkimuksista on löytänyt yhteyksiä suuttumusta ja vihan tunteita kartoittavien menetelmien pistemäärien ja aikaisemman rikoshistorian sekä rikosten uusimisen välille (esim. Ely, 2005; Wood & Newton 2003). Toisaalta kirjallisuudesta löytyy myös tuloksia, jossa ei ole löydetty yhteyksiä rikosten uusimiseen (esim. Loza & Loza-Fanous,1999; Mills & Kroner, 2003). Ristiriitaisia tutkimustuloksia selittänee ainakin osittain se, että viha ja suuttumus ovat myös inhimillisiä ja normaaleja ominaisuuksia, mikä vaikeuttaa näiden käsitteiden selkeää yhdistämistä vahingoittavaan aggressiivisuuteen ja väkivaltaiseen käyttäytymiseen. Rikoksia ja väkivaltaa on mahdollista ilmetä ilman suuttumusta ja toisaalta tarvitaan muutakin kuin suuttumuksen tunnetta, jotta se johtaa väkivaltaiseen käyttäytymiseen tai rikoksien tekemiseen.

1.2.3 Impulsiivisuus

Impulsiivisuus voidaan määritellä hyvin eri tavoin lähestymistavasta riippuen, ja sitä on tutkittu mm. kognitiivisten prosessien, riskinottokäyttäytymisen ja neurokemiallisten prosessien kautta (Arce & Santisteban, 2006). Erilaisia impulsiivisuuden lähestymistapoja ja määritelmiä kuitenkin yhdistää se, että ne kaikki tavalla tai toisella liittyvät ajatusten tai käyttäytymisen kontrollointiin tai niiden vähäisyyteen (Barratt, 1994). Nykyaikaiset impulsiivisuuden määritelmät korostavat impulsiivisuuden monimuotoisuutta ja laaja-alaisuutta, jossa impulsiivisuus näkyy sekä henkilön toiminnassa, käyttäytymisessä, ajattelussa, päätöksenteossa, sekä suhtautumisessa tulevaisuuteen esimerkiksi suunnitelmallisuuden puuttumisen muodossa (Arce & Santisteban, 2006). Laajasti määritellen impulsiiviset henkilöt ovat tutkimusten perusteella mm. huonompia solmimaan pitkäkestoisia ihmissuhteita, heillä ilmenee muita useammin persoonallisuushäi-

riöitä ja he keskittyvät enemmän tässä ja nyt elämiseen menneisyyden tai tulevaisuuden pohtimisen sijaan. Impulsiivisuuden käsite lähentelee kirjallisuudessa usein aggressiivisuuden käsitettä. Perinteisessä tutkimuskirjallisuudessa on väkivaltakäyttäytymistä selitettäessä käytetty klassista jaottelua tunnepitoiseen ja välineelliseen aggressioon (Fesbach, 1964). Tunnepitoisessa väkivaltarikoksessa tekijä pyrkii uhrin vahingoittamiseen ja väkivalta on impulsiivista, psykologisista tarpeista kumpuavaa, sekä usein tavoitteisiin nähden liiallista. Välineellisiä piirteitä sisältävässä teossa tekijän tavoite on esimerkiksi taloudellisen tai seksuaalisen hyödyn saavuttaminen, jolloin väkivalta nähdään tavoitteen saavuttamisen kannalta tarpeellisena ja se tähtää ensisijassa uhrin kontrolloimiseen. Edellä mainittua jakoa on käytetty myös luokiteltaessa väkivaltarikosten tekijöitä persoonallisuudeltaan ja taustaltaan ’tunnepitoisiksi’ ja ’välineellisiksi’, esimerkiksi rikoshistorian ja aiempien ihmissuhteiden laadun perusteella (esim. Salfati, 2000; Woodworth & Porter, 2002). Joissakin tutkimuksissa tunnepitoinen/välineellinen – jaottelua on kuitenkin kritisoitu väkivaltatilanteiden moniulotteisuutta ja motiivien päällekkäisyyttä huonosti kuvaavaksi (Bushmann & Anderson, 2001, Miethe & Drass, 2001). Impulsiivisuus ja aggressiivisuus ovat molemmat monimuotoisia käsitteitä ja siihen impulsiivisuuden muotoon, joka useimmiten liitetään rikolliseen käyttäytymiseen, viitataan kirjallisuudessa käsitteellä impulsiivinen aggressiivisuus (Barratt, 1994). Impulsiivisuudella ja aggressiivisuudella on keskinäinen yhteys josta yleistäen voidaan todeta, että mitä impulsiivisempi henkilö on, sitä vähemmän hänellä yleensä on kontrollia suhteessa omaan aggressiivisuuteensa.

Rikoksentekijöillä käytettyjä, impulsiivisuutta kartoittavia itsearviointi menetelmiä ovat mm. Barrat Impulsiveness Scale (BIS-11: Barratt, 1994; Patton, Stanford & Barratt, 1995), Eysenck Impulsiveness Questionnaire (EIQ: Eysenc & Eysenc, 1977) ja The Adult Impulsivity, Venturesomeness and Emphathy Questionnaire (IVE: esim. Gudjonsson & Sigurdsson, 2007). Näitä menetelmiä hyödyntäen on mm. todettu, että mitä impulsiivisempi rikoksentekijä on kyseessä, sitä monimuotoisempi rikostausta häneltä usein löytyy (Standford & Barratt, 1992). Oikeuspsykiatrisissa ja vankiryhmissä on lisäksi löydetty yhteyksiä impulsiivisuuden ja päihdeongelmien, antisosiaalisen persoonallisuushäiriön sekä aggressiivisen käyttäytymisen välille (Barratt, 1994). Tutkimuskirjallisuus on löytänyt selkeän yhteyden impulsiivisuuden ja väkivaltakäyttäytymisen välille. Impulsiivisuuteen ja väkivaltakäyttäytymiseen on edelleen liitetty rikoksentekijöiden vihamieliset attribuutiot (attribuutiot kts. luku 1.7) (Seager, 2006). Impulsiivisuutta mittaavien itsearviointi menetelmien avulla on myös voitu erotella väkivaltarikollisia ei-väkivaltaisia rikollisia toisistaan, sillä väkivaltarikolliset pääsääntöisesti raportoivat korkeampia impulsiivisuuden pistemääriä (Smith & Waterman, 2006). Suhteessa rikosten uusimiseen, impulsiivisuuden on toistuvasti todettu olevan selkeästi yhteydessä sekä yleiseen uusimisriskiin että väkivaltauusimiseen (Petties, 2003; McKee, 2004; James & Seager, 2006). Impulsiivisuuden ja uusintarikollisuuden yhdistävät usein toisiinsa psykopatiaan liittyvät tutkimukset.

1.2.4 Psykopatia

Vaikka psykopatia on vasta viime vuosien aikana vakiintunut osaksi psykologian ja psykiatrian käsitteistöä, on käsitteen taustalla pitkä teoreettinen ja tutkimuksellinen historia. Psykopatia koostuu tietyistä persoonallisuuteen, vuorovaikutukseen, tunteiden ilmaisuun ja käyttäytymiseen liittyvistä piirteistä ja ominaisuuksista. Psykopatian määritelmään sisältyy mm. impulsiivisuus, pinnallinen tunne-elämä, vastuuttomuus, empatian tai katumuksen puuttuminen, patologinen valehtelu, sekä jatkuva piittaamattomuus yhteiskunnallisista ja sosiaalisista normeista (Cleckley, 1976; Hare, 1980, 1996; Krueger, 2006). Yksittäisten tutkimusarvioiden mukaan psykopatian esiintyvyys on rikoksentekijöiden joukossa noin 15–25 % (esim. Assadi ym., 2006; Grann, Langstrom, Tengstrom & Kullgren, 1999; Hemphill, Hare & Wong, 1998; Kosson, Smith & Newman, 1990; Lyon, Hart & Webster, 2001). Suurimmassa osassa tutkimuksissa psykopatian esiintyvyys on ollut hieman korkeampaa miehillä kuin naisilla, mutta naisten psykopatiaa kartoittaneiden tutkimusten tulokset ovat olleet hyvin vaihtelevia (esim. Verona & Vitale, 2006). On myöskin huomattava, että psykopatian esiintyvyys vaihtelee riippuen siitä minkälaisia rikoksentekijäryhmiä kulloinkin tarkastellaan (esim. erityyppiset seksuaalirikokset kts. Prentky & Knight, 1991). Psykopatian ilmenevyyttä väestössä laajemmin on tutkittu vain vähän ja arviot esiintyvyydestä ovat oleet 1–5 %:n luokkaa (Hare, 2004; Salekin, Trobst, Krioukova, 2001).

Psykopatian käsite on operationalisoitu strukturoiduksi haastattelumenetelmäksi The Psychopathy Checklist – Revised (PCL-R: Hare, 1991). Menetelmän avulla saatu kokonaispistemäärä antaa arvioin siitä missä määrin arvioitava henkilö vastaa prototyyppisen psykopaatin määritelmää (Hare, 1991; Cleckley, 1976). PCL-R:stä on käytössä myös lyhyempi versio Psychopathy Checklist-Revised: Screening Version (PCL-R:SV: esim. Forth, Brown, Hart, & Hare, 1996). Suurin osa PCL-R:n pohjautuvasta tutkimuskirjallisuudesta on kohderyhmänään tutkinut aikuisia miespuolisia rikoksentekijöitä. Psykopaattisia piirteitä lapsissa ja nuorissa kartoittavat mm. menetelmät Psychopathy Checklist: Youth Version (PCL:YV: Forth, Kosson, & Hare, 2003), Antisocial Process Screening Device (APSD: Frick & Hare, 2001) ja Youth Psychopathic Traits Inventory (YPI: Andershed, Gustafson, Kerr & Stattin, 2002). Psykopatiaa kartoittavia itsearvointimenetelmiä ovat mm. SRP-III (Hare, Hemphill, & Paulhus, valmisteilla), The Psychopathic Personality Inventory (PPI: Lilienfeld & Andrews, 1996) ja Levensons's Self-Report Psychopathy Scale (LSRP: Levenson, Kiehl & Fitzpatrick, 1995).

Psykopatian yhteyksistä rikolliseen käyttäytymisen löytyy paljon tutkimuskirjallisuutta. Psykopatian on todettu olevan merkitsevässä yhteydessä mm. antisosiaaliseen persoonallisuushäiriöön, päihteiden väärinkäyttöön, monimuotoiseen rikollisuuteen, impulsiivisuuteen, väkivaltakäyttäytymiseen ja aggressiiviseen laitoskäyttäytymiseen (esim. Blackburn & Coid, 1998; Hemphill, Hart & Hare, 1994; Hildebrand & de Ruiter, 2004). Psykopaateille on tyypillistä

erilaisia muotoja ottava petollinen, huijaava ja manipulatiivinen käyttäytyminen (Rogers, Salekin & Sewell, 1998). Tutkimusten mukaan psykopaatit eivät kuitenkaan aina pyri tietoiseen sosiaaliseen suotavuuteen tai vaikutelmanluontiin (Poythress, Edens, & Lilienfeld, 1998; Seto, Khattar, Lalumiere, & Quinsey, 1997). Psykopatia on myös yhdistetty välineelliseen väkivaltakäyttäytymiseen, jota motivoi ennemminkin johonkin tavoitteeseen pyrkiminen kuin spontaani tunneperäinen tilanteeseen reagoiminen (Cornell ym., 1996; Serin, 1991; Williamson, Hare & Wong, 1987). Toisaalta psykopatiaan liittyy myös impulsiivisuus ja reaktiivisempi väkivaltakäyttäytyminen, joten tutkimuskirjallisuudessa onkin päädytty kutsumaan psykopaattien väkivaltakäyttäytymistä ”impulsiivisen instrumentaaliseksi” (Porter & Woodworth, 2006). Tutkimuskirjallisuudessa on viime vuosina havaittu myös tiettyjä yhteyksiä Viiden Suuren persoonallisuudenpiirteen ja psykopatian välillä (Miller & Lynam, 2003; Miller, Lyman, Widiger & Leukefeld, 2001). Kyseisten piirteiden avulla on ollut mahdollista erotella psykopattisia ja ei-psykopaattisia väkivaltarikollisia toisistaan (esim. Knap, 2000). Psykopatia on osoittautunut selkeäksi riskitekijäksi ennustettaessa sekä väkivaltarikosuusimista, ei-väkivaltarikos uusimista, että seksuaalirikosten uusimista (Grann ym., 1999; Hart, Hare & Forth, 1994). Tutkimusten mukaan korkeita psykopatiapisteitä saaneiden rikostentekijöiden uusimisprosentti on noin 60 %, verrattuna matalia pisteitä saaneisiin henkilöihin, joista noin 20 % on syyllistynyt uusiin rikoksiin (esim. Serin, Peters & Barbaree, 1990). Psykopaattisilla rikoksentekijöillä myös aika uuteen rikokseen syyllistymiseen on muita rikoksentekijöitä lyhyempi (Grann ym., 1999; Hart et al, 1988; Harris, Rice & Cormier, 1991; Serin ym., 1990). Lisäksi psykopaatit aloittavat rikollisen uransa muita rikoksentekijöitä nuorempina (Hare, 1991).

1.2.5 Attribuutiot

Uusimisriskiin vaikuttavien interventioiden ja rikosseuraamusalalla käytettyjen toimintaohjelmien yhteydessä kiinnitetään usein huomiota siihen, miten rikoksentekijä käsittää ja käsittelee tekemäänsä rikosta. Siihen, miten rikoksentekijä selittää tapahtunutta rikosta itselleen ja muille, liittyy olennaisesti attribuution käsite (attribuutioteoria kts. esim. Kelley & Michela, 1980). Attribuutiot liittyvät prosesseihin, joiden avulla ihmiset rakentavat syy-selitysuhteita omalle ja muiden käyttäytymiselle (Hall, French & Marteau, 2003). Attribuutiotutkimusten mukaan erityisesti kahden erityyppisen attribuution on havaittu olevan hyödyksi rikollista käyttäytymistä selitettäessä. Näihin attribuutiotyyppeihin viitataan tutkimuskirjallisuudessa termeillä *sisäinen* ja *ulkoinen attribuutio* (Gudjonsson, 1984; Kelley & Michela, 1980). Sisäinen attribuutio sijoittaa rikollista käyttäytymistä selittävät tekijät yksilön henkilökohtaisiin ominaisuuksiin, joita voivat esimerkiksi olla rikoksentekijän aikomukset teon hetkellä, hänen persoonallisuuspiirteensä tai teon hetkellä vallinnut mielentila (Gudjonsson & Pettursson, 1991). Ulkoisessa attribuutiossa käyttäytymistä selittävät tekijät sijoitetaan puolestaan henkilön ulkopuolelle, kuten syyttämällä tapahtuneesta tilannetekijöitä, ympäristön paineita tai yhteiskuntaa (Gudjonsson & Singh, 1988). Kolmas attribuution

muoto on koettu toiminnanvapaus, jossa ulkoistamisen tai sisäistämisen lisäksi painottuu henkilön ymmärrys ja vastuunotto tapahtuneesta tai niiden vähäisyys (Gudjonsson, 1984). Rikoksentekijän todetessa esimerkiksi ”tapoin hänet koska olin raivoissani ja menetin itsekontrollini” sijoittuu syy tapahtuneesta henkilön sisäisiin ominaisuuksiin, mutta sen lisäksi toteamus sisältää viitteitä siitä, miten henkilö ymmärtää tapahtuneen ja miten hän ottaa tapahtuneesta vastuuta. Gudjonsson (1984) on tutkimuksissaan todennut, että sisäisen ja ulkoisen attribuution lisäksi yllä kuvattu *psyykkinen attribuutio* on keskeinen tekijä selitettäessä rikollista käyttäytymistä.

Rikollisen attribuutioiden tutkimiseksi on kehitetty useita itsearviointi menetelmiä. Gudjonsson (1984; Gudjonsson & Singh, 1989) on kehittänyt Blame Attribution Inventory (GBAI) menetelmän, joka kartoittaa sitä miten rikoksentekijät selittävät käyttäytymistään tietyssä rikoksessa attribuutioiden avulla. Selittävät attribuutiot voivat tässä itsearviointi menetelmässä sijoittua oman itsen ulkopuolelle (esim. syytetään rikoksesta sosiaalisia paineita kuten uhrin provokaatiota) tai henkilön psyykkisiin ominaisuuksiin (esim. syy tekoon liittyy omiin psyykkisiin ongelmiin). Attribuution käsitteeseen liittyy olennaisesti myös syyllisyyden ja katumuksen kokeminen tai niiden vähäisyys, jonka kartoittaminen on myös sisällytetty GBAI menetelmään (Peersen, Gudjonsson, & Sirgudsson, 2000). Tutkimukset jotka ovat hyödyntäneet GBAI menetelmää, ovat havainneet, että erityyppiset attribuutiot ja syyllisyyden kokeminen ovat yhteydessä tehtyyn rikostyyppiin (Gudjonsson & Singh, 1988). Verrattaessa attribuutioita eri rikostyyppeihin syyllistyneiden henkilöiden kesken on havaittu, että mitä vakavammasta rikoksesta on kysymys ja mitä vuorovaikutteisempi kontakti rikoksen tekijällä on ollut teon uhriin, sitä voimakkaampia syyllisyyden tuntoja rikoksentekijät raportoivat ja sitä enemmän rikoksen tekijä kohdentaa attribuutioita omaan itseensä liittyviin tekijöihin (Gudjonsson & Petursson, 1991; Gudjonsson & Singh, 1988). Seksuaalirikokseen syyllistyneet rikoksentekijät raportoivat eniten katumusta tehdystä rikoksesta ja väkivaltarikollisille on puolestaan tyypillisempää käyttäytymistä selittävien tekijöiden ulkoistaminen eli sijoittaminen oman itsen ulkopuolelle. Psyykkisen attribuution on havaittu olevan merkityksellistä suhteessa syyntakeisuuteen ja vastuunottamiseen ja ulkoisen attribuution puolestaan olevan yhteydessä tiettyihin persoonallisuuspiirteisiin ja ongelmiin (esim. Blumenthal, Gudjonsson & Burns, 1999; Fox, De Koning & Leicht, 2003; Gudjonsson & Pettursson, 1991). Attribuution ulkoistamisen on havaittu olevan yhteydessä rikokseen liittyviin ajatusvääristymiin seksuaalirikollisilla (Blumenthal ym., 1999), rikoksentekijän vihamielisiin asenteisiin, impulsiivisuuteen, vastuuntunnon puuttumiseen ja psykopaattisiin piirteisiin (Dolan, 1995; Gudjonsson, 1984; Gudjonsson, & Pettursson, 1991; Gudjonsson & Singh, 1988; Peersen, Gudjonsson & Sirgudsson, 2000). Sen sijaan, että attribuutioita tarkasteltaisiin vain suhteessa tiettyyn rikokseen, Attribution of Blame Scale (ABS) on kehitetty kartoittamaan rikoksentekijän attribuutiota laajemmin. Menetelmässä tarkastellaan attribuutiota suhteessa uhriin, alkoholiin ja yhteiskuntaan (Loza & Clemets, 1991). ABS itsearviointi menetelmää on sovellettu tutkittaessa mm. seksuaali-, väkivalta- ja omaisuusrikollisia (Di Fazio & Kroner; 1997; Loza & Clemets, 1991).

Tutkimuksissa on havaittu, että alkoholin väärinkäyttäjät syyttivät alkoholia rikollisesta käyttäytymisestään enemmän kuin sellaiset rikoksentekijät, jotka eivät olleet alkoholin väärinkäyttäjiä. Raiskaajien on havaittu syyttävän uhria rikoksestaan verrokkiryhmää enemmän ja ei-seksuaalirikoksista koostuvan verrokkiryhmän puolestaan syyttävän enemmän omia persoonallisuuteen liittyviä ominaisuuksia (Loza & Clements, 1991). Uusin rikolliseen käyttäytymiseen liittyviä attribuutiota kartoittava menetelmä on Criminal Attribution Inventory (CRAI), mutta menetelmästä ei vielä toistaiseksi ole saatavilla tutkimustietoa (Kroner & Mills, 2004).

Attribuution suhdetta uusintarikollisuuteen on toistaiseksi tutkittu erittäin vähän. Suomessa väkivaltarikoksen tehneitä naisia kartoittanut tutkimus osoitti, että rikoksen uusijat raportoivat vähemmän syyllisyydentuntoja kuin ensikertalaiset rikoksentekijät (Weizmann-Henelius, Sailas, Viemero & Eronen, 2002). Lisäksi tutkimusotoksen naiset raportoivat vähemmän syyllisyydentuntoja kuin aikaisempien tutkimusten miespuoliset vastaajat. Henkirikoksen tehneet naiset raportoivat enemmän syyllisyydenkokemuksia kuin muun väkivaltarikoksen tehneet naiset. Vankeudessa tai psykiatrisessa sairaalassaolon kesto sinällään ei erotellut vastaajien attribuutioita tai syyllisyydenkokemuksia, mutta tapaukset joissa rikoksen uhri oli säilynyt hengissä, lisäsivät syyllisyyden kokemuksia (Weizmann-Henelius ym., 2002). Täten on mahdollista, että uhrin eloonjääminen edesauttaa rikoksentekijän kykyä käsitellä ja ottaa vastuuta tekemästään rikoksesta. Tutkijat päättelivät, että niillä rikoksentekijöillä, jotka sijoittavat vastuun rikoksesta omaan itseen liittyviin tekijöihin on paremmat mahdollisuudet syyllisyyden kokemuksiin ja vastuun ottamiseen kuin niillä rikoksentekijöillä, jotka syyttävät rikoksesta muita henkilöitä tai muita itsen ulkopuolella olevia tekijöitä. Katsottuna uusintarikollisuuden näkökulmasta tämä puolestaan tarkoittaisi sitä, että mitä vaikeampaa rikoksentekijän on kokea katumusta ja syyllisyyttä, sitä vaikeampaa hänen on ottaa vastuuta tehdystä rikoksesta, joka puolestaan nostaa riskiä syyllistyä uuteen rikokseen.

1.2.6 Sosiaalinen suotavuus ja itsearviointi menetelmät

Hyvin suuri osa psykologisesta arvioinnista pohjautuu henkilön itse itsestään antamiin tietoihin. Itsearviointi on helppo ja kustannustehokas arvioinnin väline ja koska yksilö itse tuntee itsensä paremmin kuin kukaan muu, on itsearviointiin perustuvien menetelmien käyttö perinteisesti ollut suosittu arvioinnin menetelmä. Ihmisillä on kuitenkin taipumus vastata itsearviointeihin sosiaalisesti suotuisalla tavalla, jota on itsearviointi menetelmien yhteydessä pyritty kontrolloimaan arvioimalla vastaajan sosiaalisesti suotavan vastaustyylin osuutta. Sosiaalisesti suotuisaa vastaamista (engl. Socially Desirable Responding; SDR) on perinteisessä tutkimuskirjallisuudessa pidetty mm. tilannesidonnaisena vastaustaktiikkana tai henkilön korostuneena sosiaalisen hyväksynnän tarpeena, jolloin se toimii arvioinnissa virhetekijänä ja sitä tulisi pystyä kontrolloimaan (Palhus, 2002;

Palhus & Reid, 1991). Tutkimuskirjallisuudessa on sittemmin pohdittu myös sitä, voiko sosiaalisesti suotuisa vastaaminen olla myös osa hyvinvoivan ja rehellisyyttä arvostavan henkilön persoonallisuutta, jolloin sen vaikutuksen poistaminen väistämättä vaikuttaisi myös henkilön muista persoonallisuustekijöistä saatuihin vastauksiin (Lönnqvist, Paunonen, Tuulio-Henriksson, Lönnqvist, Verkasalo, 2007; Lindeman & Verkasalo, 1995). Viimeaikaisissa tutkimuksissa sosiaalinen suotavuus onkin jaoteltu kahteen keskeiseen osatekijään: Itsepetokseen (engl. Self-Deceptive Enhancement; SDE) ja Vaikutelmanluontiin (engl. Impression Management; IM) (Lönnqvist ym., 2007). Itsepetoksen arviointi perustuu ajatukseen, että itsepetokseen taipuvaiset yksilöt pitävät tiettyjä, kaikille ihmisille tyypillisiä asioita psyykkisesti uhkaavana ja siitä syystä he pyrkivät kieltämään näiden ajatusten ja tunteiden olemassaolon (Palhus, 2002). Tällaisia asioita voivat esimerkiksi olla seksuaalisuuteen liittyvät asiat ja muihin ihmisiin kohdistuva aggressio. Vaikutelmanluonti puolestaan pyrkii arvioimaan tietoista pyrkimystä positiivisen kuvan luomiseen, joka voi olla jopa valehtelemista. Tällöin arvioidaan mm. toimintoja jotka ovat paheksuttavia mutta yleisiä (esim. Rikon joskus liikennesääntöjä) ja hyväksyttäviä mutta harvinaisia (esim. ”En koskaan kiroile”). Arvio perustuu ajatukseen, että jotkut vastaajat systemaattisesti liioittelevat suotuisan käytöksensä määrää ja vähättelevät ei-hyväksytyn käytöksensä määrää (Lindeman & Verkasalo, 1995; Palhus, 2002). Tietynlaiseen vaikutelmanluontiin pyrkiviä strategioita voivat olla mm. miellyttäminen, esimerkillinen käyttäytyminen, uhkailu tai avunpyytäminen (Lindeman & Verkasalo, 1995).

Kansainvälisissä tutkimuksissa on rikoksentekijöiden sosiaalisesti suotuisaa vastaamista arvioitu lähinnä Balanced Inventory of Desirable Responding (BIDR: Palhus, 1984, esim. Kroner & Weekes, 1996) menetelmän avulla. Lisäksi monissa persoonallisuutta kartoittavissa arviointimenetelmissä on mukana sosiaalista suotuisaa vastaamista kontrolloivia asteikkoja. Perinteisesti on oletettu, että sosiaalisesti suotava vastaustyyli vaikuttaa arviointimenetelmien kykyyn tehdä esim. uusimisriskiin liittyviä arvioita ja ennusteita. Viime vuosina on kuitenkin julkaistu useita tutkimuksia joissa on todettu, ettei sosiaalisesti suotavalla vastaamisella ole merkittävää ennustevaliditeettia alentavaa merkitystä (Kroner, Mills & Morgan, 2007; Loza, Loza-Fanous & Heseltine, 2007; Mills & Kroner, 2006). Tulosten ristiriitaisuus pohjautuu todennäköisesti siihen, ettei sosiaalisen suotavuuden toimintamekanismeista, sen vaikuttavuudesta tai siitä milloin ja miten se ilmenee ole vielä muodostunut yhtenevää teoriapohjaa.

Sosiaalisesti suotuisaa vastaamista kartoittaneet tutkimukset ovat havainneet, että ne rikoksentekijät jotka myöntävät rikoksensa, saavat matalampia pistemääriä vaikutelmanluomisessa kuin ne rikoksentekijät jotka eivät myönnä tehneensä rikosta josta heidät on tuomittu (Nugent & Kroner, 1996). Sosiaalisesti suotuisan vastaamisen yhteyttä rikosten uusimiseen on tutkittu hyvin vähän. Tutkimuksissa on havaittu, että matalat sosiaalisen suotavuuden pistemäärät ennustavat riskiä syyllistyä uusiin rikoksiin (Mills, Loza & Kroner, 2003). Tämä tarkoittaa myös sitä, että rikoksentekijät jotka vastaavat sosiaalisesti suotuisalla tavalla uusivat rikoksia epätodennäköisemmin (Henning &

Holdford, 2006). On lisäksi havaittu, että rikoksentekijät joilla on jo aiempaa rikoshistoriaa, antavat tyypillisesti paikkansapitäviä tietoja tekemästänsä rikoksesta (Babinski, Hartsough & Lambert, 2001). Psykopaattisten rikostentekijöiden on puolestaan todettu useimmiten jättävän raportoimatta merkittäviä yksityiskohtia tehdystä rikoksesta, kun virallisia tapahtumaselostuksia on verrattu itse tuotettuun materiaaliin (Stephen & Woodworth, 2007). Rikostentekijöillä sosiaalisen suotavuuden käsitteeseen liittyy läheisesti myös yllä käsitelty attribuutioiden kohdentuminen ja vastuunotto rikoksesta tai sen vähäisyys (Henning, Jones & Holdford, 2005).

1.3 Tutkimuksen tarkoitus

Tässä tutkimuksessa tutkitaan väkivaltarikoksiin syyllistyneiden vankien uusintarikollisuutta tarkastelemalla näiden henkilöiden yllä kuvattuja persoonallisuuspiirteitä, attribuutioiden kohdentumista ja syyllisyyden kokemista. Keskeisenä tavoitteena on tutkia sitä minkälaisia yhteyksiä väkivaltarikollisten persoonallisuuspiirteillä ja attribuutioilla on rikosten uusimiseen.

Tutkimuskysymykset ovat:
Kuinka moni tutkituista henkilöistä syyllistyy seuranta-aikana uuteen rikokseen?
Kuinka nopeasti uuteen rikokseen syyllistytään?
Minkälaisiin rikoksiin seuranta-aikana syyllistytään?
Vaihteleeko rikoksen uusineiden henkilöiden suhteellinen osuus tai uusintarikostyyppi persoonallisuuspiirteiden tai attribuutioiden kohdentumisen mukaan?
Voidaanko uusintarikollisuuden, persoonallisuuspiirteiden ja attribuutioiden välille löytää yhteyksiä siten, että tietyt persoonallisuuspiirteet tai tietynlainen attribuutioiden kohdentuminen ennustaisi lisääntynyttä riskiä syyllistyä uuteen rikokseen?

Aikaisemman uusintarikollisuutta käsittelevän tutkimuskirjallisuuden antina on ollut niiden ryhmätason ominaisuuksien tunnistaminen, jotka liittyvät rikosten uusimiseen. Tässä tutkimuksessa keskitytään tuottamaan tietoa, jota voidaan soveltaa myös yksilötasolla tehtävässä työskentelyssä väkivaltarikoksista tuomittujen henkilöiden kanssa. Ihmisten toiminta ja käyttäytyminen linkittyvät heidän persoonaansa, eikä rikollinen käyttäytyminen ole tästä poikkeus. Näin ollen persoonallisuuspiirteiden tarkasteleminen suhteessa uusien rikosten tekemiseen tarjoaa mielekkään ja teoreettisesti yhtenäisen lähestymistavan uusintarikollisuuden tutkimiseen. Tämän raportin tarjoama empiirinen tutkimustieto tuottaa uudenlaista sisältöä väkivaltarikollisten rikoksien uusimiseen liittyvistä tekijöistä. Tätä tietoa voidaan hyödyntää pyrittäessä vaikuttamaan rikostentekijöiden väkivalta- ja yleiseen uusimisriskiin. Rikoksen uusimiseen vaikuttavien tekijöiden lisäksi tämä tutkimus antaa arvokasta tietoa tutkimuksessa käytettyjen menetelmien mittaamien ilmiöiden esiintymisestä suomalaisessa vankiaineistossa. Koko maan vankiaineiston kattavan satunnaisotannan johdosta tutkimuksen tuloksia voidaan myös käyttää ainakin alustavana normitietona jatkotutkimuksissa.

2. MENETELMÄT

2.1 Tutkimusotos

Tutkimuksen kohderyhmänä oli väkivaltarikoksista vankeusrangaistukseen tuomitut henkilöt. Väkivaltarikoksiksi tutkimuksessa määriteltiin murha, tappo, murhan tai tapon yritys, törkeä pahoinpitely ja pahoinpitely. Tiedot kohderyhmään kuuluvista henkilöistä kerättiin Rikosseuraamusviraston ylläpitämästä valtakunnallisesta Vankitietorekisteristä syksyllä 2005. Kohderyhmään kuului yhteensä 814 henkilöä. Kohderyhmästä poistettiin ne henkilöt, joilla ei ollut suomalaista sosiaaliturvatunnusta, sekä ne henkilöt jotka olivat ehtineet vapautua vankilasta ennen tutkimusmateriaalin lähettämistä. Tutkimus toteutettiin kyselylomaketutkimuksena ja kyselylomakkeet lähetettiin postitse kaikille poistojen jälkeen kohderyhmään kuuluneille 633 henkilöille huhtikuussa 2006.

Kyselylomakkeita palautui yhteensä 280 kappaletta. Rikosseuraamusviraston Vankitietojärjestelmän avulla läpikäytiin kaikki ne henkilöt, jotka olivat jättäneet kokonaan vastaamatta kyselyyn sekä ne henkilöt joille osoitettu postikuori oli palautunut takaisin tutkijoille ilman merkintöjä. Kyseisestä ryhmästä poimittiin kaikki ne henkilöt, jotka eivät olleet vastanneet tutkimukseen ensimmäisellä vastauskierroksella ja joiden vankilasta vapautumisen oli Vankitietojärjestelmän mukaan arvioitu olevan vuoden 2007 loppuun mennessä. Muistutuskirje tutkimukseen osallistumisen tärkeydestä sekä uusi kyselylomake lähetettiin näille 98 henkilölle. Toiselta vastauskierrokselta palautui 32 kyselylomaketta, joten kaikenkaikkiaan kyselylomakkeita palautui yhteensä 312 kappaletta. Palautuneista lomakkeista poistettiin tutkimuksesta kieltäytyneet (63 henkilöä), vain osittain täytetyt kyselylomakkeet (12 kpl) sekä kokonaan tyhjänä palautuneet lomakkeet (42 kpl). Osaan vankiloiden takaisin palauttamista kirjekuorista oli vankilan henkilökunnan toimesta merkitty syy miksi kirje ei ollut tavoittanut vastaanottajaansa kyseisessä vankilassa. Syitä tavoittamattomuuteen olivat vangin karkaaminen vankilasta, henkilön kuolema, sairaalassa-olo, vankilasta vapautuminen, armahdus tai osallistuminen mielentilatutkimukseen. Poistojen jälkeen yhteensä 195 henkilön vastaukset sisällytettiin tutkimukseen, jolloin tutkimuksen vastausprosentiksi muodostuu 33 % tutkimusotoksen henkilöistä. Tutkimusotoksen voidaan todeta edustavan hyvin kohderyhmää siltä osin, että tutkimukseen osallistujia oli jokaisesta Suomen vankilasta.

Tutkimukseen osallistuneista henkilöistä 11.8 % (n = 23) oli naisia. Naisten edustus otoksessa on jonkin verran ylikorostunut, verrattuna vuoden 2007 vankirakenteen poikkileikkaustietoon, jossa väkivaltarikoksista tuomittujen naisten osuus oli 6.8 % (Muiluvuori, 2007). Tutkimukseen osallistuneiden iän keskiarvo oli 38 vuotta (vv. 18–63 vuotta), joka myötäilee vankirakenteen poikkileikkaustietoa, jossa väkivaltarikoksista tuomitut ovat keskimäärin 37 vuotiaita (Muiluvuori, 2007). Tutkimukseen osallistuneilta kerättyjen itseraportoitujen taustatietojen mukaan henkilöistä 44 suoritti vankeustuomiota murhasta,

69 taposta, 32 tapon yrityksestä, 37 törkeästä pahoinpitelystä ja 37 pahoinpitelystä. Kahdella henkilöllä oli päärikoksenaan muu väkivaltarikos ja yhdellä henkilöllä törkeä huumausainerikos. Verrattuna vankirakennekartoituksen poikkileikkaustietoon, henkirikosten tekijöiden osuus on nykyisessä tutkimuksessa korostunut (Muiluvuori, 2007). Useammasta kuin yhdestä väkivaltarikoksesta koostuvasta vankeustuomiosta raportoi 8.7 % (n = 17) vastanneista. Suurimmalla osalla (78.5 %, n = 153) tutkimukseen osallistuneiden henkilöiden tekemä rikos oli tapahtunut vuosina 2002–2006.

2.2 Tutkimuksessa käytetyt kyselylomakkeet

Tutkimuksessa käytetyt kyselylomakkeet ovat menetelmiä joissa arvioidaan ja kartoitetaan henkilön persoonallisuuspiirteitä, suuttumusta ja sen hallintaa, impulsiivisuutta, attribuutioita sekä psykopaattisia piirteitä. Kaikki tutkimuksessa käytetyt kyselylomakkeet olivat alkuperäiskieleltään englanninkielisiä. Moni käytetyistä kyselylomakkeista oli jo valmiiksi käännettyinä suomen kielelle ja ne olivat saatavissa Helsingin yliopiston psykologian laitokselta, niitä käyttäneiltä organisaatiolta tai yksittäisiltä niitä tutkimuksissaan käyttäneiltä tutkijoilta. Ne kyselylomakkeet joita ei ollut saatavina valmiiksi suomen kielelle käännettyinä käännätettiin suomeksi virallisella kielenkääntäjällä. Kaikkien kyselylomakkeiden yksittäisten kysymysten soveltuvuus vankiaineistolle tarkistettiin ja tarvittaessa kysymyksiin tehtiin selvennyksiä. Koska kyseessä oli suoraan itsearviointiin perustuva tutkimus, arvioitiin myös tutkittavan taipumusta antaa itsestään sosiaalisesti hyväksyttävä vaikutelma sosiaalisen suotavuuden mittarin avulla. Sosiaalisesti suotavaa vastaustapaa on itsearviointi menetelmiä käytettäessä perinteisesti pidetty virhelähteenä ja täten sitä haluttiin myös tässä tutkimuksessa tarkastella. Käytettyjen kyselylomakkeiden reliabilitetti ja validiteetti on useissa tutkimuksissa todettu hyväksi ja niiden on todettu soveltuvan vankiaineistoilla tehtäviin tutkimuksiin. Seuraavassa on esitelty kukin käytetty arviointimenetelmä erikseen.

2.2.1 IPIP-NEO-PI-R: Persoonallisuus

International Personality Item Pool Representation of the NEO-PI-R (IPIP-NEO-PI-R) on itsearviointiin perustuva kyselylomake, jossa persoonallisuutta kuvataan viiden persoonallisuuden ulottuvuuden yhdistelmänä (Goldberg ym., 2006; International Personality Item Pool, 2007). Menetelmä pohjautuu vallitsevaan Viiden Suuren persoonallisuuspiirteen teoriaan (engl. “Big Five”) johon sisältyy *Tunne-elämän tasapainottomuuden* (engl. Neuroticism), *Ulospäinsuuntautuneisuuden* (engl. Extraversion), *Avoimuuden kokemuksille* (engl. Openness to Experience), *Sovinnollisuuden* (engl. Agreeableness) ja *Tunnollisuuden* (engl. Conscientiousness) kartoittaminen. Kyselylomake koostuu

300 kysymyksestä joihin vastataan 5-portaisen Likert asteikon avulla (1 = Ei lainkaan pidä paikkaansa, 5 = Pitää täysin paikkaansa). Alkuperäistä NEO-PI-R (Costa & McCrae, 1992) menetelmää on sovellettu ulkomailla mm. tutkittaessa vanki- ja oikeuspsykiatrisia kohderyhmiä (Dennison, Stough & Birgden, 2001; Leichsenring, Kunst, Hoyer, 2003). Tutkimuksessa käytetty IPIP versio on kansainvälisen tiedeyhteisön laajalti käyttämä (Goldberg ym., 2006). Tutkimuksessa käytettiin menetelmän suomenkielistä versiota, jonka on todennettu mittaavan samoja persoonallisuuspiirteitä kuin alkuperäinen NEO-PI-R menetelmä (Lönnqvist ym., 2007 Lönnqvist, Verkasalo & Leikas, painossa). Koko kyselylomakkeen reliabiliteetti oli Cronbachin alpha kertoimella (α) mitattuna .91. Vastaavat arvot menetelmän persoonallisuuden osa-alueille olivat Tunne-elämän tasapainottomuus .94, Ulospäinsuuntautuneisuus .94, Avoimuus .89, Sovinnollisuus .91 ja Tunnollisuus .94.

2.2.2 MAI: Suuttumuksenhallinta

Multidimensional Anger Inventory (MAI) on itsearviointi menetelmä, jonka avulla arvioidaan henkilön suuttumuksen kokemista (Siegel, 1986). Kyselylomake koostuu 38 väittämästä, joihin vastataan 5-portaisen Likert asteikon avulla (1 = Täysin eri mieltä, 5 = Täysin samaa mieltä). Väittämien sisällöt kohdentuvat viiteen suuttumuksen osa-alueeseen joita ovat Suuttumuksen herääminen (engl. Anger Arousal), Suuttumusta herättävien tilanteiden määrä (engl. Range of Situations), Vihamielinen ajattelutapa (engl. Hostile Outlook), Suuttumuksen ilmaiseminen (engl. Anger Out) sekä Suuttumuksen ylläpitäminen (engl. Anger In) (Siegel, 1986). Menetelmä on alun perin kehitetty kartoittamaan suuttumuksen tunteen yhteyksiä sydän- ja verisuonitauteihin (Novaco, 1994). Menetelmää on kuitenkin sovellettu myös arvioitaessa väkivaltarikollisia (Kroener, Reddon & Serin, 1992) ja se on ollut käytössä Suomessa rikosseuraamusalalla sovellettavien suuttumuksen hallinta ohjelmien yhteydessä (Oikeusministeriön vankeinhoito-osasto, 2000). Koko arviointimenetelmän reliabiliteetti oli tässä tutkimuksessa Cronbachin alpha kertoimella (α) mitattuna .90. Vastaavat arvot menetelmän eri osa-alueille olivat Suuttumuksen herääminen 88, Suuttumusta herättävien tilanteiden määrä .82, Vihamielinen ajattelutapa .81, Suuttumuksen ilmaiseminen .20 ja Suuttumuksen ylläpitäminen .68.

2.2.3 BIS-11: Impulsiivisuus

The Barratt Impulsiveness Scale (BIS-11) on itsearviointi menetelmä joka kartoittaa henkilön impulsiivisia persoonallisuus- ja käyttäytymispiirteitä (Patton, Standford & Barrat, 1995). Lomake koostuu 30 väittämästä, joiden sopivuutta itseensä vastaaja arvioi 4-portaisen Likert asteikon avulla (1 = Hyvin harvoin/en koskaan, 4 = Melkein aina/aina). Väittämien sisällöt kohdentuvat kolmelle impulsiivisuuden osa-alueelle: Tarkkaavaisuudellinen impulsiivisuus (kyvyttömyys huomion keskittämiseen tai keskittyä, engl. Attentional Impulsiveness),

Motorinen impulsiivisuus (toimiminen ilman ajattelemista, engl. Motor Impulsiveness) ja Suunnittelemattomuudellinen impulsiivisuus (pitkäjänteisten suunnitelmien puuttuminen, engl. Nonplanning Impulsiveness). Menetelmää on sovellettu sekä tutkittaessa oikeuspsykiatrisia, että vankiotoksia (Patton, Standford & Barrat, 1995). Tässä tutkimuksessa koko kyselylomakkeen reliabiliteetti oli Cronbachin alpha kertoimella (α) mitattuna .87 ja vastaavat arvot menetelmän summamuuttujille olivat Tarkkaavaisuudellinen impulsiivisuus .74, Motorinen impulsiivisuus .68 ja Suunnittelemattomuudellinen impulsiivisuus .76.

2.2.4 SRP-III-R95: Psykopatia

Self-Report Psychopathy Scale-III (SRP-III-R95) on psykopaattisia piirteitä kartoittava itsearviointi menetelmä (Palhus, Hemphill & Hare, painossa). Menetelmä koostuu 64 väittämästä joihin vastataan 5-portaisen Likert asteikon avulla (1 = Täysin eri mieltä, 5 = Täysin samaa mieltä). Yksittäisistä väittämistä koostuu menetelmän sisältämät neljä psykopaattisia piirteitä kuvaavaa faktoria; Manipulatiivisuus (engl. Interpersonal Manipulation), Tunnekylmyys (engl. Callous Affect), Kuljeksiva elämäntapa (engl. Erratic Lifestyle), sekä Antisosiaalinen käyttäytyminen (engl. Antisocial Behaviour). Tämän tutkimuksen käyttötarkoituksia varten menetelmästä poistettiin antisosiaalista käyttäytymistä kartoittavan faktorin kysymykset tutkimuseettisistä syistä. Näin ollen tässä tutkimuksessa käytetty versio sisälsi 48 psykopaattisia piirteitä kartoittavaa väittämää. Tutkimuksessa käytetty SRP-III versio on kehitteillä oleva, päivitetty versio menetelmästä SRP-II, jota on sovellettu mm. tutkittaessa nuoria rikoksentekijöitä (esim. Salekin ym., 2004). Versio saatiin käyttöön tätä tutkimusta varten menetelmän kehittäjiltä ja se käännätettiin suomenkieliseksi virallisella kielenkääntäjällä. Koko arviointimenetelmän reliabiliteetti oli tässä tutkimuksessa Cronbachin alpha kertoimella (α) mitattuna .90. Vastaavat arvot menetelmän osa-alueille olivat Manipulatiivisuus .75, Tunnekylmyys .77 ja Kuljeksiva elämäntapa .85.

2.2.5 GBAI: Attribuutio

Gudjonsson Blame Attribution Inventory (GBAI) on itsearviointi menetelmä jossa kartoitetaan rikoksentekijöiden attribuutioiden kohdentumista suhteessa tehtyyn rikokseen (Gudjonsson, 1984). Attribuutioilla tarkoitetaan tässä menetelmässä rikosta selittäviä tekijöitä, jotka voivat kohdentua joko henkilön ulkopuolelle (esim. syytetään rikoksesta muita ihmisiä, engl. External attribution) tai henkilön psyykkisiin tekijöihin (esim. omat psyykkiset vaikeudet, engl. Mental attribution). Lisäksi menetelmässä arvioidaan vastaajan syyllisyydentuntoja (engl. Guilt feeling attribution) (Gudjonsson & Singh, 1989). Menetelmä koostuu 42 väittämästä joihin vastataan Pitää paikkansa / Ei pidä paikkaansa vastausvaihtoehtojen avulla. Arviointimenetelmää on aikaisemmissa tutkimuksissa sovellettu arvioitaessa mm. väkivaltarikoksista, seksuaalirikoksista ja omaisuusrikoksista tuomittujen henkilöiden attribuutioiden kohdentumista (Carlin, Gudjonsson &

Rutter, 2005; Gudjonsson & Pettursson, 1991; Gudjonsson & Singh, 1988). Arviointimenetelmää on käytetty myös suomalaisissa tutkimuksissa (Weizmann-Henelius ym., 2002) ja se oli näin ollen saatavana valmiiksi suomen kielelle käännettynä. Koko menetelmän reliabiliteetti oli tässä tutkimuksessa Cronbachin alpha kertoimella (α) mitattuna .78. Vastaavat arvot menetelmän eri faktoreille olivat Ulkoinen attribuutio .81, Psyykkinen attribuutio .84 ja Syyllisyyden kokemukset .89.

2.2.6 BIDR: Sosiaalinen suotavuus

Balancend Inventory of Desirable Responding (BIDR) on sosiaalista suotavuutta mittaava itsearviointi menetelmä (Palhus, 1991). Kyselylomakkeen osiot *Itsepetos* ja *Vaikutelmanluonti* pyrkivät mittaamaan yksilön tiedostamatonta pyrkimystä arvioida itseään liioitellun positiivisesti ja tietoisempaa pyrkimystä luoda itsestään positiivinen vaikutelma. Menetelmä koostuu 40 väitteestä ja vastaajat arvioivat jokaista väittämää 7-portaisella Likert asteikolla sen mukaan, kuinka hyvin väittämä sopii heihin itseensä (1 = Ei pidä lainkaan paikkaansa, 7 = Pitää täysin paikkansa). Menetelmää on sovellettu arvioitaessa vankien sosiaalisesti suotuisaa vastaamista (esim. Kroner & Weekes, 1996). Suomessa menetelmää on aiemmin sovellettu muilla kohderyhmillä (Lönnqvist ym., 2007). Tässä tutkimuksessa käytettiin menetelmän suomenkielistä versiota joka perustuu Lindemanin ja Verkasalon (1995) tutkimuksiin. Kyselylomakkeen reliabiliteetti oli Cronbachin alpha kertoimella (α) mitattuna .85. Vastaavat arvot menetelmän kahdelle faktoreille olivat Itsepetos .71 ja Vaikutelmanluonti .86.

2.3 Tutkimuksen käytännön toteutus

Tutkimus perustuu Sisäasianministeriön poliisiosaston ja Rikosseuraamusviraston myöntämiin tutkimuslupiin. Tutkimuksessa käytettyjen kyselylomakkeiden oheen liitettiin saatekirje jossa vastaanottajaa informoitiin tutkimuksen tarkoituksesta ja merkityksestä, tutkimuksen luottamuksellisuudesta, tutkimustulosten julkaisusta ja raportoinnista, tutkimukseen osallistumisen vapaaehtoisuudesta, sekä annettiin ohjeet tutkimukseen osallistumiseksi. Jotta tutkimuksen myöhemmässa vaiheessa oli mahdollista yhdistää tutkimukseen osallistuneet henkilöt heitä vastaaviin uusintarikollisuutta mittaaviin muuttujiin, allekirjoittivat osallistujat saatekirjeen yhteydessä olleen kirjallisen suostumuksen tutkimukseen osallistumisesta. Kyselylomakepaketin lopussa oli kysymyksiä vastaajan taustatiedoista (mm. ikä, sukupuoli, päärikosnimike, suhde uhriin, osallistuminen toimintaohjelmiin). Kyselylomakkeiden sekä niihin liitettyjen ohjeiden selkeyttä tarkistettiin kahden vapaaehtoisen kohderyhmään kuuluvan miesvangin antaman palautteen perusteella. Kyseisiä henkilöitä ei otettu mukaan varsinaiseen tutkimusotokseen. Kyselylomakkeet toimitettiin kullekin otokseen kuuluneelle vangille postitse. Kyselylomakkeisiin oli neljä viikkoa aikaa

vastata. Jokaisessa vankilassa oli etukäteen nimetty vankilan työntekijä, joille tutkimukseen osallistuneet henkilöt palauttivat vastauksensa suljetussa kirjekuoressa. Lista kyseisistä tutkimuksen yhdyshenkilöistä kussakin vankilassa oli liitetty saatekirjeen yhteyteen. Otoskoon kasvattamiseksi joillekin otokseen kuuluneille henkilöille lähetettiin muistutuskirje. Tällä nk. toisella kierroksella käytännön toteutus tapahtui samoin kuin ensimmäisellä vastauskirroksella. Vastausaikojen umpeuduttua tutkimukseen osallistuneiden henkilöiden kesken arvottiin kuuden euron arvoisia puhelinkortteja. Puhelinkortit lähetettiin voittajille postitse, huomioiden kuitenkin eri vankiloiden toisistaan poikkeavat säännöt suhteessa vangin oikeuteen hallussapitää puhelinkortteja.

2.4 Uusintarikollisuuden määrittely

Uusintarikollisuuden osalta sovellettiin eteenpäin katsovaa tarkastelutapaa jossa aineistoon kuuluvien ryhmien rikoksen uusimisen todennäköisyyttä seurataan määrätty aika. Näin ollen edellä kuvattua tutkimusaineiston keruuta ja käsittelyä seurasi nk. seurantavaihe. Henkilöiden mahdollista uusintarikollisuutta koskevat tiedot haettiin poliisin rikosilmoitusjärjestelmästä 16.11.2007. Mukaan otettiin ainoastaan ne seuranta-ajalle ajoittuvat rikokset, joissa henkilö oli rikoksesta epäillyn asemassa, joissa tutkinta oli päättynyt ja jotka olivat edenneet syytehar-kintaan. Jokaiselle tutkimusaineiston henkilölle laskettiin seuranta-aika, joka saatiin laskemalla vankilasta vapautumispäivämäärän ja uusintarikollisuustietojen haun välille ajoittuvien päivien lukumäärä. Tutkimuksessa käytetty seuranta-aika vaihtelee näin ollen 87 päivän ja 561 päivän välillä, vankilasta vapautumisen ajankohdasta riippuen. Uusimisprosentti laskettiin suhdelukuna niistä henkilöistä, jotka olivat vapautuneet vankilasta ja joilla oli seuranta-aikana mahdollisuus syyllistyä rikoksiin. Kunkin rikoksenuusijan osalta määriteltiin myös rikoksen uusimiseen kuluneen ajan päiväluku, joka saatiin laskemalla vankilasta vapautumispäivämäärän ja ensimmäisen rikosilmoituksen välille ajoittuvien päivien välinen lukumäärä. Koska vankeusrangaistus ei ole täydellinen uusintarikollisuuden estäjä tutkimusaineistoon merkittiin erikseen tieto myös siitä, mikäli rikoksia oli tapahtunut vankeuskauden aikana. Mikäli henkilö oli tehnyt ensimmäisen uuden rikoksen vankilasta käsin, laskettiin se hänen ensimmäiseksi uudeksi rikoksekseen.

2.5 Tutkimusaineiston käsittely ja tilastolliset analyysit

Tutkimusaineiston käsittelyssä ja analyysissä käytettiin SPSS Windows -ohjelmaa (versio 14.0). Aluksi toteutettiin tutkimusaineiston puuttuvien havaintojen analyysi, mitä koskeva kooste on esitetty Taulukossa 1. Puuttuvat havainnot antavat viitteitä siitä minkälaiset kysymykset eivät ole olleet toimivia tämän

tutkimuksen tutkimusaineistolla. Taulukkoon on sisällytetty kaikki sellaiset kysymykset, joissa puuttuvia arvoja oli vähintään 5 %. Kyselylomakkeiden Likert -asteikoisilla muuttujilla puuttuvat arvot korvattiin aineistossa mediaanilla, mikäli puuttuvia arvoja oli henkilöittäin alle 10 %.

Taulukko 1. Kooste tutkimuksessa käytettyjen kyselylomakkeiden yksittäisten kysymysten puuttuvien havaintojen esiintyvyydestä.

Puuttuvat havainnot (n = 195)	**Kysymyksen numero**	**Puuttuvia lukumäärä (n)**	**Puuttuvia prosenttia (%)**
IPIP-NEO-PIR Persoonallisuus			
Minun on vaikeaa ymmärtää abstrakteja ajatuksia.	233	20	10.3
Olen harvoin tunteellinen.	163	13	6.7
Pidän ajatuksiin uppoutumisesta.	93	11	5.6
En ole kiinnostunut abstrakteista ideoista.	173	10	5.1
Koen hyvin harvoin emotionaalisia nousuja ja laskuja.	253	10	5.1
GBAI Attribuutiot			
En olisi tehnyt yhtään rikosta jos uhri tai yhteiskunta ei olisi minua siihen ajanut.	19	12	6.2
Minua ei millään tavalla yllytetty tekemään rikosta.	26	11	5.6
En voi puolustella tekemääni rikosta mitenkään.	42	11	5.6

Tutkimusaineiston tilastollisissa analysoineissa tarkasteltiin uusintarikollisuutta. Tulosten analysointi aloitettiin tarkastelemalla rikosten uusijoiden suhteellista osuutta suhteessa yleisiin uusintarikollisuuteen ja vankeustuomioihin liittyviin muuttujiin. Yhteyksiä yleisiin uusintarikollisuuden muuttujiin tarkasteltiin Spearmanin korrelaatiokertoimen avulla. Tutkimusryhmien (rikoksen uusineet/ei uusineet) vertailujen osalta käytettiin χ^2-testiä ja t-testiä. Eroja rikoksia uusineiden ja ei-uusineiden välillä suhteessa yleisiin uusintarikollisuuden muuttujiin ja persoonallisuuspiirteisiin sekä attribuutioihin tarkasteltiin normaalisti jakautuneiden muuttujien osalta t-testin ja ei normaalisti jakautuneiden muuttujien osalta Mann-Whitney testin avulla. Uuteen rikokseen syyllistymiseen kulunutta aikaa tarkasteltiin Kaplan-Meier analyysin avulla. Lisäksi tarkasteltiin sitä, minkälaisiin rikoksiin aineistojen henkilöt syyllistyvät seuranta-aikana. Rikosilmoitusjärjestelmästä poimitut, seuranta-aikana tapahtuneet rikokset jaettiin 14 summamuuttujan muodostamaan ryhmään. Jaon lähtökohtana oli Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen käyttämä luokitus (Rikollisuustilanne, 2003). Edellä mainittujen analyysien lisäksi selvitettiin logistisen regressioanalyysin avulla sitä, mitkä

yksittäiset persoonallisuuspiirteet olivat yhteydessä uusintarikokseen syyllistymiseen seuranta-aikana, sekä sitä kuinka suuri analyysiin valittujen eri muuttujien vaikutus ja muuttujien luoman mallin vaikutus on. Selittävien muuttujien mahdollinen multikollineaarisuus huomioitiin tässä analyysissa (Metsämuuronen, 2001). Tilastollisten analyysien tulokset on esitetty siten, että merkitsevyystasoa $p < .05$ olevat tulokset on tulkittu tilastollisesti merkitseviksi. *P*-arvot ovat riippuvaisia sekä otoskoosta, että efektin koosta. Tämän vuoksi tilastotieteilijät suosittavat, että nollahypoteesin testaamisen lisäksi raportoidaan havaitun vaikutuksen voimakkuutta kuvaava luku, kuten esimerkiksi efektikoko. Efektikoko määritellään tyypillisesti otoskoosta riippumattomaksi numeeriseksi estimaatiksi, joka määrittelee riippumattoman muuttujan riippuvassa muuttujassa aiheuttaman vaihtelun (Nummenmaa, 2005.) Myös APA (American Psychological Association, 2001) suosittaa efektikokojen raportoimista tutkimuksissa. Näin ollen tässä tutkimuksessa jossa otoskoot ovat suhteellisen pieniä, on efektikoot ryhmävertailuissa raportoitu.

3. TULOKSET

3.1 Tutkimukseen osallistuneiden taustatiedot

Joka neljäs tutkimukseen osallistunut henkilö (25.4 %, n = 49) raportoi suorittavansa elämänsä ensimmäistä vankeusrangaistusta, hieman alle neljännes (22.8 %, n = 44) raportoi suorittaneensa aikaisemmin ehdollista vankeusrangaistusta ja hieman yli puolet (51.8 %, n = 100) vastanneista raportoi aikaisemmasta ehdottomasta vankeustuomiosta. Mielentilatutkimukseen oli sen hetkiseen väkivaltarikokseen liittyen osallistunut 52.3 % (n = 102) vastanneista. Johonkin vankeinhoidon tarjoamista toiminta-ohjelmista oli sen hetkisen vankeustuomion aikana osallistunut 45.1 % (n = 88) vastaajista. Väkivaltarikollisille suunnattuun OMA ohjelmaan oli osallistunut 5.6 % (n = 11), Suuttumuksen Hallinta ohjelmaan 12.3 % (n = 24), Cognitive Skills ohjelmaan 12.8 % (n = 25), MOVE lähisuhdeväkivalta ohjelmaan 0.5 % (n = 1), ja johonkin tarjolla olevista päihdeohjelmista oli osallistunut 31.8 % (n = 62) vastaajista. Suurimalla osalla väkivaltarikos oli kohdistunut entuudestaan tuttuun henkilöön (58.3 %, n = 112). Rikoksen uhrina oli joka viidennessä (20.3 %, n = 39) tapauksessa ollut kumppani tai puoliso, 6.3 %:ssa (n = 12) perheenjäsen , 0.5 %:ssa (n = 1) muu sukulainen ja 1.5 %:ssa rikoksentekijän asiakas tai liikekumppani. Uhrina oli ollut entuudestaan tuntematon henkilö 18.8 %:ssa tapauksia. Enemmän kuin yksi uhri oli 8.3 %:ssa (n = 16) tapauksia. Suurimmassa osassa tapauksia uhrina oli mies (83.2 %, n = 159).

Tutkimukseen osallistuneista henkilöistä 47 % (n = 90) vapautui vankilasta tutkimuksen seuranta-aikana. Heistä 91 % oli miehiä (n = 82) ja 9 % (n = 8) naisia. Vankeudessa vietetty aika oli vapautuneiden henkilöiden osalta keskimäärin 1101 päivää (keskihajonta 620 päivää, vaihteluväli 449–4283 päivää) eli hieman vajaat kolme vuotta.

3.2 Persoonallisuuspiirteet ja attribuutiot suhteessa päärikokseen

Persoonallisuuspiirteitä ja attribuutioita kartoittavien menetelmien yhteydet suhteessa tutkimukseen osallistuneiden henkilöiden päärikokseen on esitetty Taulukossa 2. Kaikkien tutkimuksessa käytettyjen menetelmien osalta löydettiin tilastollisesti merkitseviä eroja henkirikoksesta tuomittujen vastaajien ja pahoinpitelystä tuomittujen vastaajien summapistemäärien välillä. Ryhmävertailujen testisuureiden arvot sekä efektien koot löytyvät taulukoituna liitteestä 1.

Taulukko 2. Tutkimuksessa käytettyjen menetelmien summapistemäärät suhteessa tutkimukseen osallistuneiden päärikokseen.

Kyselylomake (n = 195)	Henki-rikos	Pahoin-pitelijät	Tilastollinen merkitsevyys p	Efektikoko Cohenin d
Persoonallisuus IPIP-NEO-PI-R				
Tunne-elämän epätasapaino	168.3	177.2	p = .049*	d = 0.29
Ulospäinsuuntautuneisuus	174.2	185.0	p = .016*	d = 0.37
Avoimuus	203.3	202.2	p = .752	d = 0.05
Sovinnollisuus	209.8	203.4	p = .083	d = 0.26
Tunnollisuus	219.3	206.4	p = .002**	d = 0.46
Suuttumus MAI	107.5	114.6	p = .021*	d = 0.34
Impulsiivisuus BIS-11	62.0	67.2	p = .001***	d = 0.48
Psykopatia SRP-III-R-95	124.9	136.6	p = .002**	d = 0.47
Manipulatiivisuus	42.3	45.2	p = .031*	d = 0.32
Tunnekylmyys	39.7	41.8	p = .113	d = 0.24
Kuljeksiva elämäntapa	42.9	49.7	p = .000***	d = 0.61
Attribuutio GBAI				
Ulkoinen attribuutio	3.9	4.7	p = .136	–
Psyykkinen attribuutio	6.9	5.4	p = .000***	–
Syyllisyyden kokemukset	10.4	7.7	p = .000***	–
Sosiaalinen suotavuus BIDR				
Itsepetos	84.1	83.9	p = .922	d = 0.01
Vaikutelmanluonti	70.3	58.9	p = .000***	d = 0.58

p ≤ .05 **p ≤ .01, *** p ≤ .001

Persoonallisuuden piirteitä kartoittavassa IPIP-NEO-PIR menetelmästä henkirikoksen tehneiden summapistemäärät erosivat pahoinpitelijöistä siten, että pahoinpitelijöillä oli merkitsevästi korkeammat pistemäärät Tunne-elämän epätasapainossa ja Ulospäinsuuntautuneisuudessa. Avoimuudessa kokemuksille ja Sovinnollisuudessa ei ryhmien välillä ollut tilastollisesti merkitsevää eroa. Henkirikoksen tehneillä oli puolestaan pahoinpitelijöitä merkitsevästi korkeam-

mat pistemäärät Tunnollisuudessa. Pahoinpitelijöillä oli henkirikoksen tehneitä tilastollisesti merkitsevällä tasolla enemmän suuttumuksen kokemista ja enemmän ongelmia suuttumuksenhallinannassa. Pahoinpitelijät olivat myös henkirikoksen tehneitä impulsiivisempia. Pahoinpitelijöillä oli lisäksi henkirikoksen tehneitä enemmän psykopattisia piirteitä ja he olivat manipulatiivisempia ja heillä oli henkirikoksen tehneitä enemmän kuljeksivaa elämäntapaa.
Tunnekylmyydessä ei ryhmien välillä ollut tilastollisesti merkitsevää eroa.
Attribuutioissa henkirikoksen tehneet kokivat enemmän syyllisyyttä rikoksestaan ja kohdensivat syytä tehdystä rikoksesta pahoinpitelijöitä enemmän omaan itseen liittyviin psyykkisiin tekijöihin. Pahoinpitelijöillä oli taipumus sijoittaa syy tehdystä rikoksesta oman itsen ulkopuolisiin tekijöihin hieman henkirikoksen tehneitä enemmän, mutta tämä ero ei ollut tilastollisesti merkitsevä.
Sosiaalisessa suotavuudessa henkirikoksen tehneet saivat pahoinpitelijöitä korkeampia pistemääriä vaikutelmanluomisessa. Yhteenvetona voidaan todeta, että henkirikoksen tekijöihin verrattuna pahoinpitelijät olivat epätasapainoisempia, heillä oli enemmän ongelmia suuttumuksenhallinnan ja impulsiivisuuden kanssa, heillä ilmeni enemmän psykopaattisia piirteitä ja he kokivat vähemmän syyllisyyttä tehdystä rikoksesta.

3.3 Uusintarikollisuuden yleiset piirteet

Vankilasta vapautuneista henkilöistä 61.1 % (n = 55) oli seuranta-aikana syyllistynyt johonkin rikoslain määrittämään rikokseen. Rikoksen uusijoista kaksi (3.6 %) oli naisia. Henkirikostuomiolta vankilasta vapautuneista 39.1 % (n = 9) ja pahoinpitelyrikostuomiolta vapautuneista 68.7 % (n = 46) syyllistyi uuteen rikokseen. Näiden ryhmien välinen ero oli tilastollisesti merkitsevä ($\chi^2 = 6.281$, $p \leq .012$). Niistä henkilöistä, jotka olivat vapautuneet vankilasta ensikertalaisina rikoksentekijöinä, uuteen rikokseen syyllistyi 44.4 % (n = 8). Niistä henkilöistä joilla oli ko. vankeustuomiota ennen ollut ehdollisia vankeustuomiota, rikoksen uusi 54.6 % (n = 10). Henkilöistä, joilla oli jo ennen tähän tutkimukseen sisällytettyä vankeustuomiota ollut aikaisempia vankeustuomiota, rikoksen uusi 71.2 % (n = 37). Seuranta-ajan pituus oli rikoksenuusijoilla keskimäärin 356 päivää (keskihajonta 131 päivää, vaihteluväli 87–550 päivää), eli hieman yli vuoden. Rikoksen uusineet henkilöt olivat syyllistyneet seuranta-aikana keskimäärin 11:sta rikosnimikkeeseen (keskihajonta 15 rikosnimikettä, vaihteluväli 1–74). Tutkituista 67.2 % (n = 37) oli syyllistynyt seuranta-aikana alle kymmeneen rikokseen, 14.5 % (n = 8) oli syyllistynyt 11–20 rikokseen, 9 % (n = 5) 21–30 rikokseen ja 9 % (n = 5) yli 30 rikokseen. Rikosten lukumäärä ei ollut merkitsevästi yhteydessä seuranta-ajan pituuteen. Yksi rikostapahtuma voi käsittää useampaan rikosnimikkeeseen syyllistymisen (esim. varkaus ja pahoinpitely), joten kunkin henkilön osalta laskettiin lisäksi eri rikosilmoitusten lukumäärä. Rikoksenuusijoilla oli rikosilmoituksia eri R-numerolla keskimäärin 8 kappaletta (keskihajonta 11, vaihteluväli 1–59). Näin ollen enimmillään rikoksenuusija oli seuranta-aikana syyllistynyt 59:ään eri rikostapahtumaan. Tutkituista 80 %

(n = 44) oli syyllistynyt seuranta-aikana alle kymmeneen rikostapahtumaan, 10.8 (n = 6) % oli syyllistynyt 11–20 rikostapahtumaan, 5.4 % (n = 3) 21–30 rikostapahtumaan ja 3.6 % (n = 2) yli 30 rikostapahtumaan. Rikostapahtumien lukumäärä ei ollut merkitsevästi yhteydessä seuranta-ajan pituuteen.

3.3.1 Ikä

Rikoksia uusineiden henkilöiden iän keskiarvo oli 34 vuotta (keskihajonta 8 vuotta, vaihteluväli 21–52 vuotta). Iän keskiarvo ei eronnut merkitsevästi rikoksen uusijoiden ja niiden välillä, jotka eivät seuranta-aikana syyllistyneet rikokseen. Ikä ei myöskään ollut merkitsevästi yhteydessä seuranta-aikana tehtyjen rikosten lukumäärään tai rikosilmoitusten lukumäärään tai rikoksen uusimiseen kuluneeseen aikaan.

3.3.2 Rikoksen uusimiseen kulunut aika

Uuteen rikokseen syyllistymiseen kuluneeksi ajaksi määriteltiin vankilasta vapautumispäivämäärän ja ensimmäisen uuden rikoksen päivämäärän välinen ajanjakso. Aika uuden rikoksen tekoon oli keskimäärin 87 päivää (keskihajonta 109 päivää, vaihteluväli 0–452 päivää). Tutkimuksen aikaisen vankeustuomion aikana rikoksiin oli syyllistynyt kahdeksan henkilöä (15 %). Tällöin uusi rikos oli tehty henkilön vielä suorittaessa vankeusrangaistusta ja määriteltiin henkilön ensimmäiseksi uudeksi rikokseksi. Kuvassa 1 on esitetty Kaplan-Meier analyysin funktio suhteessa uusimiseen kuluneeseen aikaan. Kuvan käyrästä on havaittavissa, että uudet rikokset tehtiin nopeasti vankilasta vapautumisen jälkeen. Ensimmäisen kuukauden aikana uuden rikoksen oli tehnyt 38.2 % (n = 21), puolen vuoden aikana 85.5 % (n = 47) ja vuoden aikana 96.4 % (n = 53) rikoksen uusijoista.

Kuva 1. Kaplan-Meier analyysi rikoksen uusimiseen kuluneesta ajasta.

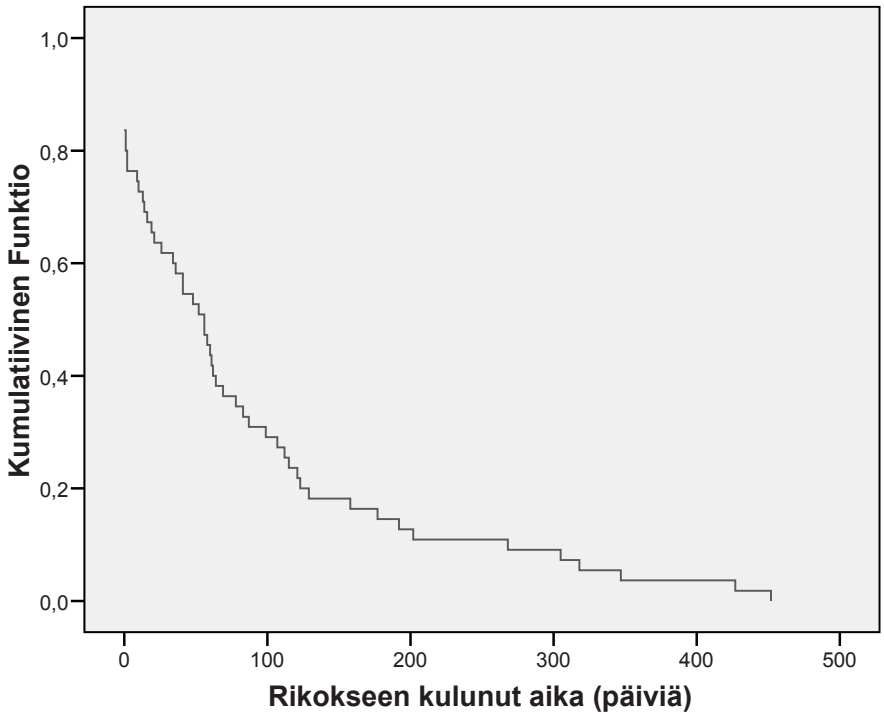

3.4. Uusintarikollisuus rikosnimikkeittäin

Seuranta-aikana tehdyt uudet rikokset on esitetty rikosnimikkeittäin Taulukossa 3. Vankilasta vapautuneista henkilöistä 43.3 % (n = 39) oli seuranta-aikana syyllistynyt vähintään yhteen uuteen väkivaltarikokseen tai muuhun henkilöön kohdistuneeseen rikokseen (mm. kotirauhan rikkominen, uhkaus, virkamiestä vastaan tehdyt rikokset). Kuolemaan johtaneisiin väkivaltarikoksiin oli syyllistynyt 3.3 % (n = 3) ja pahoinpitelyrikoksiin 30.0 % (n = 27) vankilasta vapautuneista henkilöistä. Vankilasta henkirikostuomiolta vapautuneista henkilöistä ei yksikään ollut seuranta-aikana tehnyt uutta henkirikosta. Pahoinpitelijöistä puolestaan 38 % (n = 21) oli suorittanut edeltävän vankeustuomion pahoinpitelyrikoksesta ja syyllistynyt myös uutena rikoksenaan pahoinpitelyrikokseen. Yksi henkilö (1.1 %) oli seuranta-aikana syyllistynyt pakottamiseen sukupuoliyhteyteen. Vähintään yhteen omaisuusrikokseen oli seuranta-aikana syyllistynyt 36.7 % (n = 33) vankilasta vapautuneista. Noin joka kolmas (28.1 %, n = 25) vankilasta vapautuneista syyllistyi erilaisiin liikennerikoksiin. Huumausainerikoksiin syyllistyi 15.6 % (n = 14) vapautuneista. Lähes joka viides (18.9 %, n = 17) syyllistyi muun tyyppisiin rikoksiin, joita olivat mm. erilaiset järjestysrikkomukset sekä aseisiin ja vaarallisiin esineisiin tai aineisiin liittyvät rikokset.

Taulukko 3. Vankilasta vapautuneiden henkilöiden uusintarikollisuus rikosnimikkeittäin.

Uusintarikostyyppi (n = 90)	Lukumäärä (n)	Prosenttia (%)
Vähintään yksi väkivaltarikos	*39*	*43.3*
Kuolemaan johtaneet väkivaltarikokset	3	3.3
Pahoinpitelyt	27	30.0
Ryöstörikokset	6	6.7
Muut henkilöön kohdistuneet rikokset* (mm. yksityisyyden tai vapauden loukkaaminen)	18	20
Seksuaalirikos	*1*	*1.1*
Vähintään yksi omaisuusrikos	*33*	*36.7*
Varkaudet ja luvattomat käyttöönotot	32	35.6
Talousrikokset (esim. kavallus ja petokset)	8	8.9
Vahingontekorikokset	15	16.7
Liikennerikokset	*25*	*28.1*
Huumausainerikokset	*14*	*15.6*
Kätkemisrikokset	*4*	*4.4*
Muut rikokset•	*17*	*18.9*

* Muut henkilöön kohdistuneet rikokset = mm. kotirauhan rikkominen, uhkailu, virkamiehiin kohdistuneet rikokset

• Muut rikokset = mm. aseisiin ja vaarallisiin esineisiin liittyvät rikokset, järjestysrikkomukset

3.5 Uusintarikollisuuden yhteydet persoonallisuuspiirteisiin ja attribuutioihin

Persoonallisuuspiirteitä ja attribuutiota kartoittavien menetelmien yhteydet rikoksen uusimiseen on esitetty Taulukossa 4. Attribuutioita kartoittavaa menetelmää lukuun ottamatta menetelmien summapistemäärät erosivat tilastollisesti merkitsevästi rikoksen uusijoiden ja ei-uusijoiden välillä. Tuloksia on alla käsitelty menetelmittäin. Ryhmävertailujen testisuureiden arvot ja efektien koot on taulukoitu liitteeseen 2.

Taulukko 4. Tutkimuksessa käytettyjen menetelmien summapistemäärät suhteessa rikoksen uusijoihin ja ei-uusijoihin.

Menetelmä (n = 90)	**Rikoksen uusijat**	**Ei-uusijat**	**Tilastollinen merkitsevyys p**	**Efektikoko Cohenin *d***
Persoonallisuus IPIP-NEO-PI-R				
Tunne-elämän epätasapaino	181.8	176.0	p = .369	*d* = 0.2
Ulospäinsuuntautuneisuus	182.1	180.9	p = .861	*d* = 0.04
Avoimuus	197.5	210.2	p = .021*	*d* = 0.52
Sovinnollisuus	200.2	213.9	p = .007**	*d* = 0.61
Tunnollisuus	200.3	218.2	p = .004**	*d* = 0.67
Suuttumus MAI	117.9	108.9	p = .046*	*d* = 0.45
Impulsiivisuus BIS-11	69.4	62.6	p = .004**	*d* = 0.64
Psykopatia SRP-III-R-95	138.7	125.0	p = .007**	*d* = 0.61
Manipulatiivisuus	46.4	41.4	p = .006**	*d* = 0.62
Tunnekylmyys	42.2	37.9	p = .020*	*d* = 0.52
Kuljeksiva elämäntapa	50.1	45.7	p = 0.063	*d* = 0.41
Attribuutio GBAI				
Ulkoinen attribuutio	4.76	4.15	p = .309	–
Psyykkinen attribuutio	5.52	6.22	p = .142	–
Syyllisyyden kokemukset	7.56	9.10	p = .151	–
Sosiaalinen suotavuus BIDR				
Itsepetos	80.1	85.7	p = .087	*d* = 0.39
Vaikutelmanluonti	56.5	65.3	p = .032*	*d* = 0.48

*p ≤ .05, **p ≤ .01, *** p ≤ .001

3.5.1 Persoonallisuus

Uusintarikollisuuden tarkastelu suhteessa persoonallisuuteen aloitettiin tarkastelemalla IPIP NEO-PI-R persoonallisuustestistä saatujen summapistemäärien keskiarvojen eroavuuksia rikoksia uusineiden ja ei-uusineiden välillä. Taulukossa 4 esitettyjen summapistemäärien perusteella voidaan todeta, että rikoksen uusijoilla oli hieman korkeammat pistemäärät Tunne-elämän epätasapainossa kuin ei-uusijoilla, mutta tämä ero ei ollut tilastollisesti merkitsevä. Myöskään Ulospäinsuuntautuneisuuden summapistemäärissä ei ryhmien välillä ollut tilastollisesti merkitseviä eroja. Avoimuus kokemuksille, Sovinnollisuus ja Tunnollisuus summamuuttujien suhteen uusijat erosivat ei-uusijoista siten, että rikoksia uusineilla henkilöillä oli merkitsevästi matalammat pistemäärät kuin ei-uusijoilla. Avoimuuden suhteen tämä tarkoittaa sitä, että rikoksen uusijat olivat persoonallisuudeltaan mm. vähemmän avoimia uusille kokemuksia ja omille tunteilleen. Sovinnollisuuden suhteen tämä tarkoittaa mm. sitä, että rikoksen uusijat omasivat heikompia vuorovaikutuksellisia keinoja ja olivat piittaamattomampia suhteessa muihin ihmisiin. Tunnollisuuteen liittyen tulos tarkoittaa esimerkiksi sitä, että rikoksen uusijat olivat heikompia kontrolloimaan impulsiivisuuttaan ja kykenivät heikommin viemään läpi omia suunnitelmiaan. Rikosten uusimista tarkasteltiin analysoimalla persoonallisuutta kartoittavan menetelmän avulla saatuja pistemääriä suhteessa uusittuihin rikosnimikkeisiin. Tilastollisesti merkitseviä eroja ei ilmennyt. Yhteenvetona voidaan todeta, että IPIP-NEO-PIR menetelmän avulla oli mahdollista erottaa rikoksen uusijat ei-uusijoista tilastollisesti merkitsevällä tasolla. Menetelmän avulla ei kuitenkaan voitu erotella rikoksen uusimisen eri muotoja toisistaan.

3.5.2 Suuttumus ja suuttumuksenhallinta

Suuttumuksenhallinnan ja vihamielisyyden eroavuuksia uusijoiden ja ei-uusijoiden välillä tarkasteltiin Multidimensional Anger Inventory (MAI) menetelmästä saatujen kokonaispistemäärien avulla. Rikoksen uusijat erosivat ei-uusijoista siten, että uusijoilla oli merkitsevästi korkeammat pistemäärät suuttumuksessa kuin niillä henkilöillä jotka eivät uusineet rikoksia. Tämä tarkoittaa sitä, että rikoksen uusijoilla ilmeni enemmän suuttumuksen kokemuksia ja heillä oli enemmän vaikeuksia hallita suuttumustaan. Tilastollisesti merkitseviä yhteyksiä ei löytynyt MAI menetelmän pistemäärien ja uusintarikosnimikkeiden välillä. Näin ollen voidaan todeta, että MAI menetelmän avulla oli mahdollista erottaa rikoksen uusijat ei-uusijoista tilastollisesti merkitsevällä tasolla. Menetelmän avulla ei kuitenkaan olut mahdollista erotella rikoksen uusimisen eri muotoja toisistaan.

3.5.3 Impulsiivisuus

Eroavuuksia impulsiivisuudessa rikoksen uusijoiden ja ei rikoksia uusineiden henkilöiden välillä tarkasteltiin Barratt Impulsiveness Scale (BIS-11) menetelmän kokonaispistemäärien avulla. Rikoksen uusijat erosivat ei-uusijoista siten, että

uusijoilla oli merkitsevästi korkeammat pistemäärät impulsiivisuudessa kuin ei rikoksia uusineilla henkilöillä. Näin ollen rikoksia uusineet henkilöt olivat impulsiivisempia kuin henkilöt, jotka eivät uusineet rikosta. Impulsiivisuutta kartoittavan BIS-11 menetelmän ja uusien rikosten rikosnimikkeiden välille ei löytynyt tilastollisesti merkitseviä yhteyksiä.

3.5.4 Psykopatia

Rikoksia uusineiden ja ei-uusijoiden välisiä eroavuuksia psykopatiassa tarkasteltiin SRP-III-R95 menetelmän pistemäärien avulla. Rikoksen uusijat erosivat ei-uusijoista siten, että uusijoilla oli korkeammat kokonaispistemäärät psykopatiassa kuin ei-uusineilla henkilöillä. Lisäksi rikoksen uusijat saivat korkeampia pistemääriä menetelmän summamuuttujissa Manipulatiivisuus ja Tunnekylmyys. Myös Kuljeksiva elämäntapa -summamuuttujan pistemäärien ero lähenteli tilastollisesti merkitsevää tasoa. Näin ollen voidaan todeta, että menetelmän avulla oli mahdollista erottaa rikoksen uusijat ei uusijoista tilastollisesti merkitsevällä tasolla. Menetelmän ja uusien rikosnimikkeiden välille ei löytynyt tilastollisesti merkitseviä yhteyksiä.

3.5.5 Attribuutiot

Attribuutioiden ulkoistamisen, sisäistämisen ja syyllisyyden kokemuksien eroavuuksia rikoksia uusineiden ja ei-uusineiden välillä tarkasteltiin Gudjonsson Blame Attribution Inventory (GBAI) menetelmästä saatujen pistemäärien avulla. Talukossa 4 esitetyistä pistemääristä voidaan todeta, että ei-uusijoilla oli taipumusta korkeampiin pistemääriin attribuutioiden kohdentamisessa omaan itseen liittyviin tekijöihin sekä korkeampiin pistemääriin syyllisyyden kokemisessa. Nämä erot eivät kuitenkaan olleet tilastollisesti merkitseviä. Attribuution ulkoistamisessa ei ryhmien välillä ollut tilastollisesti merkitseviä eroja. Myöskään attribuutioiden ja uusien rikosten rikosnimikkeiden välillä ei ollut tilastollisesti merkitseviä yhteyksiä.

3.5.6 Sosiaalinen suotavuus

Sosiaalisen suotavuuden eroavuuksia rikosten uusijoiden ja ei rikoksia uusineiden välillä tarkasteltiin Balanced Inventory of Desirable Responding (BIDR) menetelmän pistemäärien avulla. Rikoksen uusijat erosivat ei-uusijoista siten, että heillä oli tilastollisesti merkitsevästi matalammat pistemäärät Vaikutelmanluonnissa. Ryhmien väliset erot eivät eronneet tilastollisesti merkitsevällä tasolla Itsepetos summamuuttujan pistemäärissä. Näin ollen voidaan todeta, että rikoksen uusijat käyttivät ei-uusijoita vähemmän vuorovaikutuskeinoja joilla pyritään luomaan sosiaalisesti suotava vaikutelma. Sosiaalista suotavuutta kartoittavan menetelmän ja uusien rikosten rikosnimikkeiden välillä ei ollut tilastollisesti merkitseviä yhteyksiä.

3.6 Uusintarikollisuuden ennustaminen

Koska lähes kaikkien tässä tutkimuksessa käytettyjen menetelmien avulla oli mahdollista erotella rikoksen uusijoita ei-uusijoista, haluttiin lisäksi tarkastella onko menetelmien avulla mahdollista muodostaa monimuuttujamalli, jonka avulla voidaan hyvin ennustaa uusintarikollisuutta. Logistiseen regressioanalyysiin valittiin ennustettavaksi muuttujaksi dikotominen rikoksen uusimista ilmentävä muuttuja (on uusinut rikoksen/ei ole uusinut rikosta). Riippumattomiksi muuttujiksi valittiin IPIP-NEO-PIR:n faktoripistemäärät, MAI:n kokonaispistemäärät, BIS-11 kokonaispistemäärät, SRP-III-R95:n faktoripistemäärät, sekä taustamuuttujista henkilön aikaisempi vankeustuomio ja tutkimuksenaikaisen rikoksen päärikosnimike (henkirikos vs. pahoinpitely). Muuttujat pakotettiin samanaikaisesti malliin. Malli oli tilastollisesti merkitsevä ($\chi^2 = 23.649$, $p \leq .035$) ja sen selitysaste oli .328. Malli ennusti oikein 72.1 % rikoksen uusijoista ja ei-uusijoista. Taulukossa 5 on esitetty mallissa olevien muuttujien osalta niiden vedonlyöntikertoimet, painokertoimet, Waldin testisuure sekä tilastollinen merkitsevyys. Voimakkain uusimista ennustava muuttuja mallissa oli henkilön vankeustuomio pahoinpitelystä. Niillä henkilöillä, jotka oli tuomittu pahoinpitelystä, rikoksen uusimisen riski oli 2.76-kertainen suhteessa henkirikostuomiota suorittaneisiin henkilöihin.

Taulukko 5. Yksittäisten muuttujien painokertoimet, merkitsevyystasot ja vedonlyöntisuhteet uusintarikollisuutta ennustavassa logistisessa regressioanalyysissa.

Muuttuja	**Painokerroin B**	**Waldin testisuure χ^2**	**Tilastollinen Merkitsevyys p**	**Vedonlyönti suhde Exp(B)**
Neuroticism	–.018	.994	.319	.983
Extraversion	.007	.261	.610	1.007
Openness	–.018	1.052	.305	.982
Agreeableness	–.002	.008	.930	.998
Conscientiousness	–.016	.588	.443	.984
MAI	.016	.624	.430	1.016
BIS	.048	.981	.322	1.049
SRP Tunnekylmyys	–.011	.054	.816	.989
SRP Elämäntapa	–.048	1.064	.302	.953
SRP Manipulaatio	.058	1.008	.315	1.060
Aikaisempi vankeus	.579	.918	.338	1.784
Henkirikos	1.014	2.683	.101	2.756

4. JOHTOPÄÄTÖKSET

Tähän tutkimukseen osallistuneista ja tutkimuksen aikana vankilasta vapautuneista henkilöistä 61 % oli seuranta-aikana syyllistynyt johonkin rikokseen. Kokonaisuusimisprosenttia ei suoraan voida verrata kaikkiin aikaisempiin suomalaisiin uusintarikollisuustutkimuksiin, edeltävien tutkimusten erilaisten tutkimusotosten, erilaisten uusimisen kriteereiden määrittelyiden ja eripituisten seuranta-aikojen vuoksi. Taulukkoon 6 on koottu nykyisen tutkimuksen ja aikaisempien suomalaisten uusintarikollisuustutkimusten pääpiirteet.

Tämän tutkimuksen kokonaisaineiston uusimisprosentti on useimpia aikaisempia suomalaisten tutkimusten uusimisprosentteja hieman korkeampi. Tämä selittyy osin nykyisen tutkimuksen laajemman uusimisen kriteerin myötä, sillä useat aikaisemmat tutkimukset ovat tutkineet uusintarikollisuutta suhteessa erilaisiin rangaistusmuotoihin ja määritelleet rikoksen uusimisen kriteerin liitettäväksi tutkittuun rangaistusmuotoon. Nykyisen tutkimuksen kokonaisaineiston uusimisprosentti oli kuitenkin alhaisempi kuin Tilastokeskuksen (1995: 80 %) yleistä uusimista kartoittanut tutkimustulos. Olennainen uusimisprosenttiin vaikuttava tekijä on tutkimuksessa käytetty seuranta-aika. Nykyisen tutkimuksen aiempia tutkimuksia lyhyempi seuranta-aika toisaalta korostaa nopeiden uusijoiden osuutta rikosten uusijoiden joukossa ja toisaalta rajaa pois uusijat, jotka mahdollisesti tulisivat uusimaan rikoksia seuranta-ajan päätyttyä. Tuloksia vertailtaessa on lisäksi huomioitava, että erilaisiin rikoksiin syyllistyneiden uusimisriskit poikkeavat toisistaan (Hypén, 2004; Tilastokeskus, 1995). Tässä tutkimuksessa keskityttiin tarkastelemaan väkivaltarikollisten uusintarikollisuutta ja useimmat aikaisemmat suomalaiset uusintarikollisuustutkimukset eivät ole tutkineet eri rikostyyppien uusintarikollisuutta. Verrattaessa nykyisen tutkimuksen tuloksia vakavien väkivaltarikollisten uusimisprosenttiin (Paanila ym., 2004: 86 %) ja erityyppisten väkivaltarikollisten uusimisprosenttiin (Stoat ym., 2005: 76 %) on kokonaisuusimisprosentti näitä matalampi. Erot saattaisivat tasaantua pidennettäessä nykyisen tutkimuksen seuranta-aikaa.

Taulukko 6. Yhteenveto suomalaisista uusintarikollisuustutkimuksista. Taulukon on aiemmin julkaissut Stoat ym. (2005).

Tutkimus	Otos	Seuranta-aika (vuosia)	Uusimisen kriteeri	Uusimis-prosentti
Stoat & Häkkänen, 2008	Väkivaltarikoksista vankeuteen tuomitut (N = 195)	1	Rikos edennyt syyteharkintaan	61 %
Stoat, Laajasalo & Häkkänen, 2005	Tuhopolttajat (N = 184), raiskaajat (N = 56) ja lähestymiskieltoon määrätyt henkilöt (N = 186)	3–11	Rikos edennyt syyteharkintaan/ lähestymiskielto määrätty	76 %
Hypén, 2004	Vankilasta vapautuneet (N = 40 096)	1–9	Ehdoton vankeus-rangaistus	62 %
Paanila ym., 2004	Pakkolaitosvangit (N = 10)	24	Uusi tuomio	100 %
Kuure & Haapasalo, 2001	Vankilasta vapautuneet vankeusvangit (N = 275)	4	Ehdoton vankeus-rangaistus	60 %
Muilu, 1999	Yhdyskuntapalveluun tuomitut (N = 342)	5	Ehdollinen, eh-doton tuomio tai yhdyskuntapalvelu	60 %
Mielityinen, 1999	Sovitteluun osallistuneet (N = 1 004)	3	Rangaistus-määräys tai tuomio	56 %
Lappi-Seppälä, 1999	Ensikertalaiset ehdolli-seen vankeus-rangais-tukseen tuomitut (N = 8 428)	5	Ehdollinen vankeus-rangaistus	22 %
Aho, 1996	Elinkautisvangit (N = 33)	15	Ehdoton vankeus-rangaistus	15 %
Eronen ym., 1996	Henkirikoksesta tuomitut (N = 1 584)	13	Tuomio uudesta henkirikoksesta	2 %
Tilastokeskus, 1995	Alioikeudessa ehdottomaan vankeu-teen tuomitut (N = 7 000)	3	Uusi tuomio jostakin rikoksesta	80 %
Kohtanen, 1979	Ensikertalaiset vapaus-rangaistukseen tuomi-tut nuoret (N = 324)	1	Uusi tuomio jostakin rikoksesta	24 %

Nykyisessä tutkimuksessa suurin osa (80 %) vankilasta vapautuneista henkilöistä oli saanut rangaistuksen rikoksesta myös tutkimukseen mukaan luettua väkivaltarikosta aiemmin. Hieman alle puolet (44 %) tutkimukseen osallistuneista vankilasta vapautuneista henkilöistä siirtyi ensikertalaisista rikosten uusijoiksi syyllistymällä uusiin rikoksiin seuranta-aikana. Osalle tutkituista henkilöistä sen hetkinen rikos oli siis heidän ensimmäinen rikoksensa, osalle oli puolestaan jo kertynyt aikaisempaa rikoshistoriaa. Näin ollen tutkimusotoksen henkilöt ovat olleet rikosuransa eri vaiheissa. Rikosten uusijoiden mukanaolo otoksessa on mahdollisesti nostanut nykyisen tutkimuksen uusimisprosenttia, sillä henkilön aikaisempi rikollisuus on voimakkaasti uusintarikollisuutta ennustava tekijä (Quinsey ym., 1998).

Useissa aikaisemmissa kotimaisissa ja ulkomaisissa tutkimuksissa vahvana uusintarikollisuuden ennustajana on ollut rikoksentekijän nuoruus rikoksentekohetkellä (Hypén, 2004; Quinsey ym., 1998). Tässä tutkimuksessa rikoksentekijöiden ikä ei merkitsevästi eronnut rikoksenuusijoiden ja ei-uusijoiden välillä. Tulos on samankaltainen Stoat ym. (2005) tuloksen kanssa, jossa iän ei havaittu erottelevan uusijoita ei-uusijoista tuhopolttajilla eikä raiskaajilla. Tämä saattaa viitata siihen, että rikoksenuusijoista löytyy aikaisempaa iäkkäämpiä rikoksentekijöitä, jotka ovat jo urautuneita rikolliseen elämäntapaan. Tarkempien johtopäätösten tekemistä rajoittaa kuitenkin tämän tutkimusaineiston pieni koko.

Rikoksenuusijoista 38 % teki uuden rikoksen kuukauden aikana vankilasta vapautumisesta. Tulos on aikaisempia väkivaltarikollisia koskevia tutkimustuloksia korkeampi. Stoat ym. (2005) tutkimuksessa yksi viidestä väkivaltarikollisesta uusi rikoksen samassa ajassa. Kuuren ja Haapasalon (2001) tutkimuksessa yksi neljästä uusijasta teki ensimmäisen rikoksensa kahden ensimmäisen kuukauden aikana vankilasta vapautumisen jälkeen. Nykyisessä tutkimuksessa ensimmäisen puolen vuoden aikana uuden rikoksen oli tehnyt 85 % ja ensimmäisen vuoden aikana 96 % rikoksen uusijoista. Näissä prosenttiluvuissa korostuu kuitenkin nykyisen tutkimuksen lyhyt seuranta-aika, eikä sen vertaaminen pidempiä seuranta-aikoja käyttäneiden tutkimusten tuloksiin ole mielekästä. Kaiken kaikkiaan tulokset kuitenkin tukevat aikaisempien suomalaisten uusintarikollisuustutkimusten havaintoa siitä, että erityisesti rikoksen jälkeinen tai vankilasta vapautumisen jälkeinen vuosi on korkeariskinen ajanjakso rikoksien uusimisen suhteen (Hypén, 2004; Kuure & Haapasalo, 2001; Stoat ym., 2005; Tilastokeskus, 1995).

Vankilasta vapautuneista henkilöistä 43 % syyllistyi uuteen väkivaltarikokseen. Uusissa väkivaltarikoksissa korostuivat muut kuin kuolemaan johtaneet väkivaltarikokset, erityisesti pahoinpitelyt. Tulos myötäilee suomalaisen väkivaltarikollisuuden kokonaiskehitystä jossa pahoinpitelyrikosten määrä on ollut jatkuvassa kasvussa (Kivivuori, Lehti & Siren, 2004; Siren, 2001; 2006). Nykyisen tutkimuksen tulos on samankaltainen kuin aikaisempi väkivaltarikollisten uusintarikollisuutta kartoittaneen tutkimuksen tulos, jossa 48–67 % tutkituista syyllistyi uutena rikoksenaan väkivaltarikokseen ja jossa uusina väkivaltarikoksina koros-

tuivat muut kuin kuolemaan johtaneet väkivaltarikokset (Stoat ym., 2005). Väkivaltarikoksien korkeaa lukua selittää osittain se, että nykyiseen tutkimukseen osallistuneet suorittivat kaikki ehdottoman vankeusrangaistuksen väkivaltarikoksesta ja väkivaltarikollisilla aikaisempia väkivaltatekoja sisältävä rikoshistoria on voimakas väkivaltarikosten uusimisen ennustaja. Tässä tutkimuksessa suurempi osuus pahoinpitelytuomiolta vapautuneista henkilöistä uusi rikoksia kuin henkirikostuomiolta vapautuneista. Lisäksi pahoinpitelytuomiolta vapautuneista 38 % syyllistyi uuteen pahoinpitelyyn ja toisti näin ollen aikaisemman rikoksensa. Aiemmassa kotimaisessa väkivaltarikollisia tutkineessa tutkimuksessa tuhopolttajista 11 % syyllistyi uuteen tuhopolttoon ja raiskaajista 13 % syyllistyi uuteen raiskaukseen (Stoat ym., 2005). Nykyisen tutkimuksen pahoinpitelijät vaikuttaisivat näin ollen omaavan korkean riskin uusia väkivaltarikoksensa.

Rikoksenuusijat syyllistyivät seuranta-aikana myös muun tyyppisiin rikoksiin kuin väkivaltarikoksiin. Omaisuusrikokseen syyllistyi enemmän kuin joka kolmas (37 %) vankilasta vapautuneista. Omaisuusrikokset ovat tyypillisiä urautuneiden rikostentekijöiden tekemiä uusintarikoksia (Leppänen, 2000) ja nykyisen tutkimuksen tulokseen heijastunee myös omaisuusrikosten huomattava osuus suomalaisessa rikosten kokonaismäärässä (Siren, 2006). Enemmän kuin joka neljäs aineiston henkilöistä syyllistyi liikennerikoksiin (28 %), joiden on puolestaan todettu olevan tyypillisiä rikoksia sekä ensikertalaisille, että rikoksenuusijoille (Tilastokeskus, 1995). Liikennerikokset muodostavat myös merkittävän osan suomalaisten rikosten kokonaismäärästä (Siren, 2006). Muihin rikoksiin syyllistyi hieman alle joka viides (19 %) ja huumausainerikokseen lähes joka viides (16 %) aineiston henkilöistä. Muut rikokset kuten aseisiin liittyvät rikokset sekä huumausainerikokset viittaavat henkilöiden rikolliseen elämäntapaan ja ovat näin ollen tyypillisiä jo urautuneiden rikostentekijöiden rikoksia. Huumausainerikosten on myös yleisessä rikoskehityksessä havaittu huomattavasti lisääntyneen viimeisen vuosikymmenen aikana (Siren, 2006). Vankilasta vapautuneista henkilöistä 1 % syyllistyi seksuaalirikokseen. Tulos tukee aikaisempia tutkimushavaintoja siitä, että vaikkakin seksuaalirikolliset rikoksia uusiessaan syyllistyvät usein myös muuntyyppisiin rikoksiin, kuten väkivaltarikoksiin, muut rikoksentekijät harvoin syyllistyvät seksuaalirikoksiin (Hanson & Bussiere, 1998). Tämän tutkimuksen väkivaltarikollisten osalta voidaan näin ollen todeta, että uusi rikos oli harvoin kuolemaan johtanut väkivaltarikos tai seksuaalirikos. Kokonaisuudessaan tulokset toisintavat Stoat ym. (2005) tuloksia väkivaltarikollisten rikoskohtaisesta uusimisesta, jossa rikoksenuusijat syyllistyivät monen tyyppisiin ja useisiin erilaisiin rikoksiin. Näin ollen voidaan todeta, että vaikka väkivaltarikollisilla on suuri riski syyllistyä uuteen väkivaltarikokseen, on riskinä myös että uusi rikos on jokin muun tyyppinen rikos.

4.1 Uusintarikollisuuden yhteydet persoonallisuuspiirteisiin ja attribuutioihin

Attribuutiota kartoittavaa menetelmää lukuun ottamatta kaikkien tutkimuksessa käytettyjen kyselylomakkeiden avulla oli mahdollista erotella rikoksen uusijoita ei-uusijoista. Tuloksia tarkastellaan alla aihealueittain aikaisemman tutkimuskirjallisuuden valossa.

4.1.1 Persoonallisuus

Tässä tutkimuksessa persoonallisuutta tarkasteltiin Viittä Suurta persoonallisuuspiirrettä kartoittavan menetelmän IPIP-NEO-PIR avulla. Rikoksen uusijat erosivat ei-uusijoista siten, että rikoksen uusijat olivat persoonallisuudeltaan vähemmän avoimia uusille kokemuksille ja omille tunteilleen, he omasivat heikompia vuorovaikutuksellisia keinoja ja olivat piittaamattomampia suhteessa muihin ihmisiin. Lisäksi rikoksen uusijoilla oli enemmän vaikeuksia kontrolloida impulsiivisuuttaan ja he kykenivät heikommin viemään läpi suunnitelmiaan. Aikaisempia uusintarikollisuustutkimuksia ei IPIP-NEO-PIR menetelmää käyttäen ole tehty, mutta näiden tulosten voidaan todeta täydentävän tutkimuskirjallisuutta havainnoilla joiden mukaan rikoksen uusijoilla on ei-uusijoita enemmän ongelmia vuorovaikutuksessa muiden kanssa, omassa tunne-elämässä sekä impulssikontrollissa. Tulokset tukevat muilla menetelmillä saatuja havaintoja siitä, että sellaiset rikoksentekijät jotka ovat aggressiivisia ja tunne-elämältään epätasapainoisia ovat muita korkeammassa riskissä syyllistyä uusiin rikoksiin (Listwan ym., 2007). Tässä tutkimuksessa käytetty menetelmä lisäksi erotteli erilaisia väkivallanmuotoja toisistaan siten, että henkirikoksentekijöihin verrattuna pahoinpitelijöillä oli enemmän Tunne-elämän epätasapainoa ja henkirikoksen tehneillä oli puolestaan pahoinpitelijöitä enemmän itsekuria ja he toimivat enemmän omien suunnitelmien ja periaatteiden mukaisesti. Tarkempien johtopäätösten tekemistä persoonallisuuspiirteiden yhteyksistä uusintarikollisuuteen rajoittaa kuitenkin tämän tutkimusaineiston pienehkö koko ja vertailututkimusten puuttuminen tutkimuskirjallisuudesta. Tulokset kuitenkin antavat tukea teoreettisesti vahvojen persoonallisuutta arvioivien menetelmien käytöstä työvälineinä arvioitaessa rikoksentekijöiden persoonallisuutta ja erityisesti niiden suhdetta riskiin syyllistyä uusiin rikoksiin.

4.1.2 Suuttumus ja sen hallinta

Suuttumuksen tunteen ilmenemistä ja suuttumuksen hallintaa kartoitettiin tässä tutkimuksessa Multidimensional Anger Inventory (MAI) menetelmän avulla. Rikoksen uusijat erosivat ei-uusijoista siten, että rikoksen uusijoilla ilmeni enemmän suuttumuksen kokemuksia ja heillä oli enemmän vaikeuksia hallita

suuttumustaan. Aikaisemmat tutkimustulokset suuttumuksen yhteyksistä rikosten uusimiseen ovat olleet ristiriitaisia ja nykyisen tutkimuksen tulokset tuovat vahvistusta niille tutkimuksille, jotka ovat löytäneet yhteyksiä suuttumusta ja vihan tunteita kartoittavien menetelmien pistemäärien ja sekä rikosten uusimisen välille (Ely, 2005; Wood & Newton, 2003). Aikaisemmissa väkivaltarikollisia tutkineissa tutkimuksissa ei ole suuttumuspistemäärien avulla voitu erottaa erilaisia väkivaltarikoksia tehneitä henkilöitä toisistaan (Barbour, Eckhardt, Davisin & Kassinove, 1998; Ely, 2005; Novaco & Taylor, 2004). Nykyisessä tutkimuksessa kuitenkin pahoinpitelijöillä oli henkirikoksen tehneitä enemmän suuttumuksen kokemista ja enemmän ongelmia suuttumuksen hallinnassa. Tulosta tulkittaessa on kuitenkin huomattava, että kyseisellä tuloksella oli pieni efektikoko. Tulokset antavat tukea suuttumuksenhallintaa arvioivien menetelmien käyttöön valikoitaessa henkilöitä suuttumuksenhallintaan liittyviin interventioihin, sekä arvioitaessa suuttumuksen kokemista ja sen hallintataitoja riskitekijöinä suhteessa uusintarikollisuuteen.

4.1.3 Impulsiivisuus

Impulsiivisuutta kartoitettiin tässä tutkimuksessa Barratt Impulsiveness Scale (BIS-11) menetelmän avulla. Impulsiivisuus erotteli rikoksia uusineet henkilöt ei-uusijoista siten, että uusijat olivat ei-uusijoista impulsiivisempia. Tämä tulos tukee jo vankaksi muodostunutta tutkimuskirjallisuutta siitä, että impulsiivisuuden on todettu olevan selkeässä yhteydessä rikosten uusimisriskiin (Petties, 2003; McKee, 2004; James & Seager, 2006). Aikaisemmissa tutkimuksissa on myös löydetty yhteys impulsiivisuuden ja väkivaltauusimisen välille. Tässä tutkimuksessa impulsiivisuus ei kuitenkaan ollut tilastollisesti merkitsevässä yhteydessä uuteen väkivaltarikokseen syyllistymiseen. Nykyisessä tutkimuksessa impulsiivisuus erotteli väkivallanmuotoja toisistaan siten, että pahoinpitelijät olivat henkirikoksen tehneitä impulsiivisempia. On mahdollista, että henkirikosten tekijöiden ja pahoinpitelijöiden väliset erot liittyvät, ainakin osittain, erityyppisiin aggressiivisuuden muotoihin rikoksen taustalla. Erityisesti murhan määritelmän täyttävä henkirikos sisältää suunnitelmallisuutta jonka on perinteisesti ajateltu edustavan välineellistä aggressiivisuutta, kun taas pahoinpitelyrikosten olevan useammin tunneperäistä ja impulsiivista tilanteeseen tai ärsykkeeseen reagoimista (esim. Salfati, 2000; Woodworth & Porter, 2002). Tulokset antavat tukea impulsiivisuutta kartoittavien menetelmien käyttämiseen rikoksentekijöiden kanssa tehtävässä arviointityössä, erityisesti suhteessa riskiin syyllistyä uusiin rikoksiin.

4.1.4 Psykopatia

Tutkimukseen osallistuneiden henkilöiden psykopaattisia piirteitä kartoitettiin tässä tutkimuksessa Self Report Psychopathy (SRP-III-R95) menetelmän avulla. Rikoksen uusijat erosivat ei-uusijoista siten, että uusijoilla oli enemmän psyko-

paattisia piirteitä kuin ei-uusineilla henkilöillä. Tämä tarkoittaa sitä, että rikoksen uusijoilla oli ei-uusijoita enemmän taipumusta manipulatiiviseen käyttäytymiseen ja tunnekylmyyteen. Näin ollen tulos vahvistaa aikaisempien tutkimusten havainnot psykopatiasta riskitekijänä uusiin rikokseen syyllistymisessä (Grann ym., 1999; Hart, Hare & Forth, 1994). Aikaisemmissa tutkimuksissa psykopatia on yleisen uusimisriskin lisäksi osoittautunut selkeäksi riskitekijäksi ennustettaessa myös väkivaltarikosuusimista. Tässä tutkimuksessa psykopatiaa arvioiva menetelmä ei kuitenkaan ollut yhteydessä väkivaltarikosten uusimiseen. Nykyisen tutkimuksen henkilöt syyllistyivät moniin eri tyyppisiin rikoksiin, eivätkä pelkästään väkivaltarikoksiin. Psykopatian on todettu olevan yhteydessä myös monimuotoiseen rikollisuuteen (esim. Blackburn & Coid, 1998; Hemphill, Hart & Hare, 1994; Hildebrand & de Ruiter, 2004). Psykopatia oli kuitenkin yhteydessä väkivaltarikoksen tyyppiin siten, että pahoinpitelijöillä oli henkirikoksen tehneitä enemmän psykopattisia piirteitä. Erityisen selvästi tämä tuli esiin kuljeksivaa elämäntyyliä mittaavan faktorin osalta. Tulokset tukevat psykopatiaa arvioivien itsearviointi menetelmien käyttöä rikoksentekijöitä arvioitaessa ja erityisesti sen käyttöä yhtenä työkaluna uusintarikollisuuteen liittyvissä arvioinneissa.

4.1.5 Attribuutiot

Attribuutiota ja syyllisyyden kokemuksia kartoitettiin tässä tutkimuksessa Gudjonsson Blame Attribution Inventory (GBAI) menetelmän avulla. Tässä tutkimuksessa kyseisen menetelmän avulla ei ollut mahdollista tilastollisesti merkitsevällä tasolla erotella rikoksen uusijoita ei-uusijoista. Aikaisempaa tutkimuskirjallisuutta attribuutioiden yhteydestä uusintarikollisuuteen on hyvin niukasti. Suomalaisessa väkivaltarikoksen tehneitä naisia kartoittaneessa tutkimuksessa havaittiin, että rikoksen uusijat raportoivat vähemmän syyllisyydentuntoja kuin ensikertalaiset rikoksentekijät (Weizmann-Henelius ym., 2002). Sama voitiin havaita myös nykyisessä tutkimuksessa, mutta havainto ei yltänyt tilastollisesti merkitsevälle tasolle. Nykyisen tutkimuksen tulokset kuitenkin tukivat aikaisempien tutkimusten havaintoja siitä, että mitä vakavammasta rikoksesta on kysymys, sitä voimakkaampia syyllisyydentuntoja rikoksentekijät raportoivat ja sitä enemmän rikoksen tekijä kohdentaa attribuutioita omaan itseen liittyviin tekijöihin (Gudjonsson & Peturson, 1991; Gudjonsson & Singh, 1988). Tässä tutkimuksessa henkirikokseen syyllistyneet henkilöt raportoivat enemmän syyllisyyttä ja kohdensivat syyn tehdystä rikoksesta enemmän omaan itseen liittyviin tekijöihin kuin pahoinpitelijät. Attribuutioiden ulkoistamisessa ei löytynyt tilastollisesti merkitseviä eroja päärikosten välillä, eikä suhteessa uusintarikollisuuteen. Attribuutioihin liittyvien tuloksien tulkinnassa on huomioitava, että attribuutioita kartoittanut GBAI menetelmä poikkeisi muista tutkimuksessa käytetyistä menetelmistä siten, että sen sisältämät kysymykset liittyivät suoraan tehtyyn rikokseen. Näin ollen on mahdollista, että monet seikat, kuten vankeustuomio sinänsä tai osallistuminen vankeusaikaisiin interventioihin joissa rikosta on käsitelty, ovat vaikuttaneet siihen missä määrin ja millä tavalla tutkimukseen osallistuneet ovat kysymyksiin vastanneet. On myös huomioitava, että

attribuutioiden kohdentuminen on monitahoinen ilmiö, eivätkä menetelmässä saadut pistemäärät ole automaattisesti toisiaan poissulkevia. Esimerkiksi matalat pistemäärät attribuution ulkoistamisessa eivät välttämättä tarkoita parempaa vastuunottoa tehdystä rikoksesta. Lisäksi, jonkin oman itsen ulkopuolella olevan seikan tai henkilön syyttäminen tapahtuneesta ei kaikkien kohdalla ole pelkästään negatiivinen asia. Atttribuutioiden ulkoistaminen saattaa edesauttaa henkilöä säilyttämään hänen itsetuntonsa, auttaa vähentämään ahdistuneisuutta ja syyllisyydentuntoja, eikä näin ollen suoraan tarkoita henkilön empatiakyvyn puuttumista (Anderson, Beattie & Spencer, 2001; Gudjonsson & Singh, 1989). Vaikka attribuutiot ja syyllisyyden kokeminen eivät itsenäisesti olleet yhteydessä uusintarikollisuuteen, niiden ollessa sisällytettynä malliin jossa ennustettiin uusintarikollisuutta, saatiin aikaiseksi uusintarikollisuutta tilastollisella tasolla merkitsevä kokoonpano. Näin ollen attribuutioiden kohdentumisen ja syyllisyydenkokemisen yhteydet uusintarikollisuuteen vaativat tarkennusta lisätutkimusten avulla.

4.1.6 Sosiaalinen suotavuus

Tutkimukseen vastanneiden sosiaalista suotavuutta tarkasteltiin tässä tutkimuksessa Balanced Inventory of Desirable Responding (BIDR) menetelmän avulla. Menetelmän avulla oli mahdollista erotella rikoksen uusijat ja ei-uusijat toisistaan siten, että rikoksen uusijat pyrkivät ei-uusijoita vähemmän luomaan sosiaalisesti suotavaa vaikutelmaa. Tulos tulee ymmärrettäväksi kun huomioidaan, että rikollinen käyttäytyminen ja tehdyt rikokset sinänsä ovat yhteiskunnassamme hyvin epäsuotavia toimintoja ja rikoksentekijät ovat usein tietoisia tästä. Tämä tulos vahvistaa aiempien tutkimusten havaintoja siitä, että matalat sosiaalisen suotavuuden pistemäärät ovat yhteydessä riskiin syyllistyä uusiin rikoksiin (Henning & Holdford, 2006; Mills, Loza & Kroner, 2003). Tutkimuksessa oli myös mahdollista erotella väkivallan muotoja toisistaan siten, että henkirikoksen tehneet henkilöt pyrkivät pahoinpitelijöitä enemmän luomaan positiivista vaikutelmaa itsestään. Näin ollen henkirikoksentekijöillä oli pahoinpitelijöitä enemmän taipumusta systemaattisesti liioitella suotuisan käytöksensä määrää ja vähätellä ei-hyväksytyn käytöksensä määrää. Täten on myös otettava huomioon, että jotkut tutkimuksessa käytetyt eroavuudet persoonallisuuspiirteissä henkirikoksen tehneiden ja pahoinpitelijöiden välillä saattavat selittyä ensimmäisen ryhmän suurempana pyrkimyksinä positiivisempaan vaikutelmanluontiin vastauksissaan. Viime vuosina on kuitenkin julkaistu useita tutkimuksia joissa on todettu, ettei sosiaalisesti suotavalla vastaamisella ole merkittävää ennustevaliditeettia alentavaa merkitystä, tehtäessä mm. riskiarvioita uusintarikollisuuteen liittyen (Kroner, Mills & Morgan, 2007; Loza, Loza-Fanous & Heseltine, 2007; Mills & Kroner, 2006). Nykyisen tutkimuksen tulokset antavat tukea sosiaalista suotavuutta arvioivien menetelmien käyttämisestä osana muita työvälineitä rikoksentekijöitä arvioitaessa. Sosiaalisesti suotuisan vastaamisen yhteyttä rikosten uusimiseen on toistaiseksi tutkittu hyvin vähän ja sen suhdetta uusintarikollisuuteen tulisi tutkimusten avulla tarkentaa.

4.2 Uusintarikollisuutta ennustava malli

Yksittäisten menetelmien lisäksi tässä tutkimuksessa luotiin monimuuttujamalli, jolla ennustettiin uusintarikollisuutta. Malli sisälsi persoonallisuutta, suuttumusta, impulsiivisuutta, psykopatiaa ja attribuutioita kartoittavien menetelmien summapistemäärät, sekä tiedot henkilöiden aikaisemmasta rikostaustasta ja päärikoksesta. Kyseisen mallin kokoonpanon avulla oli mahdollista ennustaa oikein 72 % rikoksen uusijoista ja ei-uusijoista. Käänteisesti tämä tarkoittaa myös sitä, että ennustukseen sisältyi 28 %:n virhemarginaali. Paras yksittäinen rikoksen uusimista ennustava muuttuja oli se, että henkilö oli syyllistynyt päärikoksenaan pahoinpitelyrikokseen. Tulos vahvistaa havaintoa siitä, että tässä tutkimuksessa pahoinpitelijät olivat korkeammassa riskissä syyllistyä uusiin rikoksiin kuin henkirikoksen tehneet henkilöt. Tulos tarkoittaa myös sitä, että voimakkain uusintarikollisuutta ennustava muuttuja oli staattinen muuttuja. Mahdollinen selittäjä sille, etteivät yksittäiset persoonallisuuden ominaisuudet merkitsevällä tasolla mallissa ennustaneet uusintarikollisuutta on se, että malliin sisällytetyillä persoonallisuutta kuvaavilla ominaisuuksilla on osittain päällekkäisiä käsitesisältöjä. Tämä käsitteiden päällekkäisyys näkyy esimerkiksi siten, että Viiden Suuren persoonallisuuspiirteen on havaittu olevan yhteydessä mm. aggressiivisuuteen, impulsiivisuuteen ja psykopaattisiin piirteisiin (Knap, 2000; Miller & Lynam, 2003; Miller, Lyman, Widiger & Leukefeld, 2001). Impulsiivisuuden käsite puolestaan lähentelee aggressiivisuuden käsitettä ja sisältyy myös osaksi psykopaattisia piirteitä. Suuttumuksen ja sen hallinnan on havaittu olevan yhteydessä tapaan suhtautua omaan rikokseen attribuutioiden kohdentumisen muodossa (Sigfusdottir, Farhas & Silver, 2004; Wood & Newton, 2003). Attribuutioiden kohdentumisen on puolestaan havaittu olevan yhteydessä rikoksentekijän vihamielisiin asenteisiin, impulsiivisuuteen, vastuuntunnon puuttumiseen ja psykopaattisiin piirteisiin (Dolan, 1995; Gudjonsson, 1984; Gudjonsson, & Pettursson, 1991; Gudjonsson & Singh, 1988; Peersen, Gudjonsson & Sirgudsson, 2000). Rikostentekijöillä sosiaalisen suotavuuden käsitteeseen liittyy läheisesti myös yllä käsitelty attribuutioiden kohdentuminen ja vastuunotto rikoksesta tai sen vähäisyys (Henning, Jones & Holdford, 2005). Näin ollen voidaan todeta, että tulokset tukevat lähestymistapaa, jossa uusintarikollisuuden ennustamiseen sisällytetään monenlaisia tietoja henkilön ominaisuuksista, piirteistä ja historiatiedoista joilla on tutkimusten perusteella todettu olevan yhteys uusintarikollisuuteen.

4.3 Tutkimuksen rajoitukset

Tutkimustuloksia arvioitaessa on huomioitava, etteivät kaikki tehdyt rikokset tule poliisin tietoon ja että piilorikollisuuden osuus vaihtelee eri rikostyyppien välillä. Näin ollen on mahdollista, että tutkimuksen henkilöt syyllistyivät rikoksiin jotka eivät tulleet ilmi poliisille, eivätkä näin ollen tulleet osaksi tämän tutkimuksen uusintarikollisuutta. Lisäksi, tutkimusaineistosta poistettiin sellaiset rikokset,

joiden tutkinta oli vielä kesken ja lyhyen seuranta-ajan vuoksi niitä ei ollut mahdollista saada mukaan tutkimuksen uusintarikollisuusaineistoon. Näin ollen todellisuudessa rikoksentekijöiden uusia rikoksia oli enemmän kuin tämän tutkimuksen tulokset esittävät. Toisaalta, vaikka uusintarikossyytettä seurattiin syyteharkintaan etenemiseen saakka, on mahdollista, että joissakin tapauksissa syyttäjä teki syyttämättäjättämispäätöksen. Syyttämättäjättämispäätöksiä tai seuranta-aikana kuolleita henkilöitä ei tässä tutkimuksessa ole kontrolloitu. On myös huomioitava, että jotkut vankilasta vapautuneista henkilöistä ovat voineet olla laitoshoidossa seuranta-aikana, jolloin mahdollisuus uuden rikoksen tekemiseen on saattanut olla pienempi. Tutkimus toteutettiin kyselylomaketutkimuksena johon osallistuminen on ollut vapaaehtoista. Näin ollen on mahdollista, että tutkimusotokseen on valikoitunut tietyntyyppisiä vastaajia tai vastaavasti otoksesta on valikoitunut järjestelmällisesti pois tietyntyyppisiä vankiryhmiä. Itsearviointiin perustuvia menetelmiä käytettäessä on myös mahdollista, että jotkut vastaajista ovat tahallisesti pyrkineet vääristelemään antamiaan vastauksiaan. Monilla rikoksentekijöillä on puutteellinen kyky itsereflektointiin ja vähäinen kosketuspinta heihin itseensä liittyviin ongelmiin tai niiden laatuun. Itsearviointiin perustuvat tulokset ovat vain henkilöiden itse tuottaman arvioin varassa ja se mahdollisuus on olemassa, että vastaajien itse tuottamat vastaukset eivät ole absoluuttisen tarkkoja kuvauksia henkilön ominaisuuksista. Lisäksi, koska tutkimus on toteutettu väkivaltarikoksista vankeuteen tuomituilla henkilöillä, voidaan tutkimuksen tuloksia vastaavasti soveltaa vain rikoksistaan kiinni jääneisiin henkilöihin. Tutkimuksen tuloksia tulkittaessa on myös huomattava, että pahoinpitelijät olivat yliedustettuna tämän tutkimuksen rikosten uusijoiden joukossa sillä monet tutkimukseen osallistuneet henkirikoksen tehneet henkilöt eivät pitkän vankeustuomiona myötä ehtineet vapautua vankilasta seuranta-aikana.

4.4 Jatkotutkimushaasteita ja yhteenvetoa

Uusintarikollisuustutkimuksessa on viime vuosien aikana siirrytty ryhmätason uusintarikollisuuteen liittyvien ominaisuuksien tunnistamisesta tuottamaan tietoa jota voidaan soveltaa yksilötasolla rikoksentekijöiden kanssa tehtävässä työskentelyssä. Erityisesti tämä on näkynyt erilaisten arviointimenetelmien ja uusintarikollisuuden vähentämiseen tähtäävien ohjelmien vaikuttavuuden tutkimisena. Tämänkaltainen tutkimuskirjallisuus kuitenkin toistaiseksi puuttuu Suomesta täysin. Tämä tutkimus on ollut askel suuntaan, jossa pyritään löytämään luotettavia menetelmiä jotka voivat toimia työvälineinä rikoksentekijöiden arvioinnissa. Tuottamalla uutta tietoa väkivaltarikollisten uusintarikollisuudesta ja erilaisista hyödynnettävissä olevista menetelmistä on tämä tutkimus pyrkinyt edesauttamaan Vankeuslain hengen toteutumista, jossa yksilöllinen arviointi ja uusintarikollisuuden vähentäminen on nostettu keskeiseen asemaan. Kuten aina uusien tutkimuksien yhteydessä, vaativat tässäkin raportissa esitetyt tulokset toisintoja ja menetelmät kehittelyä. Näiden tulosten toisintaminen vuosien

kuluttua kun kaikki tutkimusaineiston henkilöt ovat vapautuneet vankilasta, voisivat antaa tarkempia, vahvempia ja uusiakin tuloksia kun käytettävissä olisi suurempi tutkimusaineisto. Jatkossa tulisikin pyrkiä löytämään niitä piirteitä jotka tämän tutkimuksen tuloksien lisäksi voivat erotella rikoksen uusijoita ja ei-uusijoita toisistaan. Yhteenvetona voidaan todeta tämän tutkimuksen tuottaneen uutta tietoa suomalaisten väkivaltarikollisten uusintarikollisuudesta ja nostavan esille rikoskohtaisen uusintarikollisuuden tutkimisen tärkeyden, sekä uusien rikosten monimuotoisuuden.

Lähteet

Aho, T. (1996). *Elinkautisvankien uusintarikollisuudesta*. Muistio 2.9.1996. Oikeusministeriö, Vankeinhoito-osasto.

American Psychological Association. (2001). *Publication manual of the American Psychological Association* (5. painos). Washington: American Psychological Association.

Andershed, H. A., Gustafson, S. B., Kerr, M. & Stattin, H. (2002). The usefulness of self-reported psychopathy-like traits in the study of antisocial behaviour among non-referred adolescents. *European Journal of Personality*, *16*, 383–402.

Arce, E. & Santisteban, C. (2006). Impulsivity: A review. *Psicothema*, *18*, 213–220.

Aromaa, K. & Heiskanen, M. (2000). *Crime Risks in Finland 2000. Finnish Results of the 2000 Sweep of international Crime Victims Survey, 2000*. Oikeuspoliittisen Tutkimuslaitoksen Tutkimustiedonantoja 50/2000.

Assadi, S. M., Noroozian, M., Pakravannejad, M., Yahyazadeh, O., Aghayan, S., & Shariat S. V. & Fazel, S. (2006). Psychiatric morbidity among sentenced prisoners: Prevalence study in Iran. *British Journal of Psychiatry, 188*, 159–64.

Babinski, L. M., Hartsough, C. S. & Lambert, N. M. (2001). A comparison of self-report of criminal involvement and official arrest records. *Aggressive Behavior*, *27*, 44–54.

Barbour, K., Eckhardt, C. I., Davison, G. C. & Kassinove, H. (1998). The experience and expression of anger in maritally violent and maritally discordant-nonviolent men. *Behavior Therapy, 29*, 173–191.

Barratt, E. S. (1994). Impulsiveness and aggression. Teoksessa: J. Monahan & H. J. Steadman (Toim.), *Violence and mental disorder: Developments in risk assessment* (s. 61–79). Chicago: University of Chicago Press.

Barrick, M. R. & Mount, M. K. (1996). Effects of impression management and self-deception on the predictive validy of personality constructs. *Journal of Applied Psychology*, *81*, 261–272.

Blackburn, R. & Coid, J. W. (1998). Psychopathy and the dimensions of personality disorders in violent offenders. *Personality and Individual Differences, 25*, 129–145.

Blumenthal, S., Gudjonsson, G. & Burns, J. (1999). Cognitive distortions and blame attribution in sex offenders against adults and children. *Child Abuse & Neglect*, *23*, 129–143.

Bonta, J. (1997). *Offender rehabilitation: from research to practice*. Public Works and Government Services of Canada. 1/1997.

Bonta, J., Law, M. & Hanson, K. (1998). The prediction of criminal and violent recidivism among mentally disordered offenders: A meta-analysis. *Psychological Bulletin*, *122*, 123–142.

Bushman, B. & Anderson, C. (2001). Is it time to pull the plug on the hostile versus instrumental aggression dichotomy? *Psychological Review, 108*, 273–279.

Carlin, P., Gudjonsson, G. & Rutter, S. (2005). Persecutory delusions and attributions for real negative events: A study in a forensic sample. *Journal of Forensic Psychiatry & Psychology*, *16*, 139–148.

Cleckley, H. (1976). *The Mask of Sanity* (5. painos). St. Louis, MO.

Corapcioglu, A. & Erdogan, S. A. (2004). Cross-sectional study on expression of anger and factors associated with criminal recidivism in prisoners with prior offences. *Forensic Science International*, *140*, 167–174.

Cornell, D. G., Warren, J., Hawk, G. Stattford, E. Oram, G. & Pine, D. (1996). Psychopathy in instrumental and reactive violent offenders. *Journal of Consulting Clinical Psychology*, *139*, 1262–1266.

Costa, P. T. Jr., & McCrae, R. R. (1992). *Revised NEO Personality Inventory (NEO-PI-R) and NEO Five-Factor Inventory (NEO-FFI) professional manual.* Odessa, FL: Psychological Assessment Resources, Inc.

Craig, L. A., Browne, K. D., Beech, A. & Stringer, I. (2006). Personality characteristics associated with reconvictions in sexual and violent offenders. *The Journal of Forensic Psychiatry & Psychology*, *15*, 532–551.

Craig-Moreland, D. E. (1997). Anger levels in the inmate population. *Journal of Crime and Justice*, *20*, 103–120.

Dennison, S. M, Stough, C., & Birgden, A. (2001). The big 5 dimensional personality approach to understanding sex offenders. *Psychology, Crime & Law*, *7*, 243–261.
Di Fazio, R & Kroner, D. G. (1997). The attribution of blame scale with an incarcerated sample: Factor structure, reliabilty and validity. *Criminal Behaviour and Mental Health*, *7*, 153–164.
Dolan, B. (1995). The attribution of blame for criminal acts: Relationship with personality disorders and mood. *Criminal Behaviour and Mental Health*, *5*, 41–51.
Doyle, M. & Dolan, M. (2006). Evaluating the validity of anger regulation problems, interpersonal style, and disturbed mental state for predicting impatient violence. *Behavioral Sciences and the Law*, *24*, 783–798.
Eckhardt, C., Norlander, B. & Deffenbacher, J. (2002). The assessment of anger and hostility: A critical review. *Aggression and Violent Behavior*, *9*,17–43.
Ely, F. (2005). An analysis of anger, anxiety, and self-esteem factors in relation to severity of crimes in male criminal offenders. *Dissertation Abstracts International*, *Section B: The Sciences and Engineering. Vol 66*, 1-B, s. 548.
Engström, G., Persson, B. & Levander, S. (1999). Temperament traits in male suicide attempters and violent offenders. *European Psychiatry*, *14*, 278–283.
Eronen, M., Hakola, P., & Tiihonen, J. (1996). Factors associated with homicide recidivism in a 13-year sample of homicide offenders in Finland. *Psychiatric Services, 47*, 403–406.
Eysenck, S. B. & Eysenck, H. J. (1977). The place of impulsiveness in a dimensional system of personality description. *British Journal of Social and Clinical Psychology*, *16*, 57–68.
Fesbach, S. (1964). The function of aggression and the regulation of aggressive drive. *Psychological Review, 71*, 257–272.
Forth, A. E., Brown, S. L., Hart, S. D. & Hare, R. D. (1996). The assessment of psychopathy in male and female noncriminals: Reliability and validity. *Personality and Individual Differences, 20*, 531–543.
Forth, A. E., Kosson, D. & Hare, R. D. (2003). *The Hare PCL: Youth Version*. Toronto, ON: Multi-Health Systems.
Fox, S., De Koning, E. & Leicht, S. (2003). The relationship between attribution of blame for a violent act and EPQ-R sub-scales in male offenders with mental disorder. *Personality and Individual Differences*, *34*, 1467–1475.
Frick, P. J. & Hare, R. D. (2001). *Antisocial Process Screening Device*. Toronto, ON: Multi-Health Systems.
Goldberg, L. R., Johnson, J. A., Eber, H. W., Hogan, R., Ashton, M. C., Cloninger, C. R. & Gough, H. C. (2006). The International Personality Item Pool and the future of public-domain personality measures. *Journal of Research in Personality, 40*, 84–96.
Grann, M., Långström, N., Tengström, A. & Kullgren, G. (1999). Psychopathy (PCL-R) predicts violent recidivism among criminal offenders with personality disorders in Sweden. *Law and Human Behavior, 23*, 205–217.
Gudjonsson, G. H. (1984). Attributions of blame for criminal acts and its relationship with personality. *Personality and individual differences*, *5*, 53–58.
Gudjonsson, G. H. & Pettursson, H. (1991). The attribution of blame and type of crime committed: Transcultural validation. *Journal of Forensic Science Society*, *31*, 349–352.
Gudjonsson, G. H. & Sigurdsson, J. F. (2007). Motivation for offending and personality. A study among young offenders on probation. *Personality and Individual Differences*, *42*, 1243–1253.
Gudjonsson, G. H. & Singh, K. K. (1988). Attribution of blame for criminal acts and its relationship with type of offence. *Medicine, Science and Law*, *28*, 301–303.
Gudjonsson, G. H. & Singh, K. K. (1989). The Revised Gudjonsson Blame Attribution Inventory. *Personality and Individual Differences*, *10*, 67–70.
Hall, S., French, D. P. & Marteau, T. M. (2003). Causal attributions following serious unexpected negative events: A systematic review. *Journal of Social and Clinical Psychology*, *22*, 515–536.
Hanson, R. K. & Bussiere, M. T. (1996). *Predictors of sexual offender recidivism: A meta-analysis.* Ottawa: Department of the Solicitor Genera of Canada.

Hanson, R. K. & Bussiere, M. T. (1998). Predicting relapse, A meta-analysis of sexual offender residivism studies. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, *66*, 348–362.
Hare, R. D. (1980). A research scale for the assessment of psychopathy in criminal populations. *Personality and Individual Differences, 1*, 111–119.
Hare, R. D. (1996). Psychopathy: A clinical construct whose time has come. *Criminal Justice and Behavior, 23*, 25–54.
Hare, R. D. (1991). *Hare Psychopathy Checklist-revised (PCL-R)*. Toronto, ON: Multi-health Systems.
Hare, R. D. (2004). *Hare Psychopathy Cheklist – Revised (PCL-R): 2nd Edition. Technical manual*. Toronto: Multi-Health Systems Inc.
Hare, R. D., Hemphill, J. F., Paulhus, D. *Hare Self-Report Psychopathy Scale-III (SRP-III)*. Käsikirja valmisteilla.
Harris, G. T , Rice, M. E. & Cormier, A. C. (1991). Psychopathy and violent recidivism. *Law and Human Behavior*, *15*, 625–637.
Hart, S. D., Hare, R. D. & Forth, A. E. (1994). Psychopathy as a risk marker for violence: Development and validation of a screening version of the revised psychopathy checklist. Teoksessa: J. Monahan & H. J. Steadman (Toim.), *Violence and mental disorder: Developments in risk assessment* (s. 80–98). Chicago: University of Chicago Press.
Hemphill, J. F., Hare, R. D., & Wong, S. (1998). Psychopathy and recidivism: A review. *Legal and Criminological Psychology, 3*, 139–170.
Hemphill, J. F., Hart, S. D., & Hare, R. D. (1994). Psychopathy and substance use. *Journal of Personality Disorders, 8*, 169–180.
Henning, K., Jones, A. R. & Holdford, R. (2005). "I didn't do it, but if I did I had a good reason": Minimization, denial and attributions of blame among male and female domestic violence offenders. *Journal of Family Violence*, *20*, 131–139.
Henning, K. & Holdford, R. (2006). Minimization, denial and victim blaming by batterers: How much does the truth matter? *Criminal Justice and Behavior*, *33*, 110–130.
Hicks, M. M., Rogers, R. & Cashel, M. (2000). Predictions of violent and total infractions among institutionalized male juvenile offenders. *Journal of the American Academy of Psychiatry and the Law*, *28*, 183–190.
Hiscoke, U. L., Langstrom, N., Ottosson, H. & Grann, M. (2003). Self-reported personality traits and disorders (DSM-IV) and risk of criminal recidivism: a prospective study. *Journal of Personality Disorders*, *17*, 293–305.
Hildebrand, M. & de Ruiter, C. (2004). PCL-R psychopathy and its relation to DSM-IV Axis I and Axis II disorders in a sample of male forensic psychiatric patients in the Netherlands. *International Journal of Law and Psychiatry, 24*, 233–248.
Honkatukia, P. (2007). Naiset rikosten tekijöinä ja uhreina. Teoksessa: *Rikollisuustilanne 2006*. *Rikollisuus ja seuraamusjärjestelmät tilastojen valossa.* (s. 205–224). Oikeuspoliittinen Tutkimuslaitoksen julkaisuja 229/2007.
Hypén, K. (2004). *Vankilasta vuosina 1993–2001 vapautuneet ja vankilaan uudestaan palanneet*. Rikosseuraamusviraston julkaisuja 1/2004.
International Personality Item Pool: *A Scientific Collaboratory for the Development of Advanced Measures of Personality Traits and Other Individual Differences (2007)*. Internet sivu. (http://ipip.ori.org/).
James, M. & Seager, J. A. (2006). Impulsivity and schematas for a hostile world: Postdictions of violent behaviour*. International Journal of Offender Therapy and Comparative Criminology*, 50, 47–56.
Jones, J. P., Thomas-Peter, B. A. & Trout, A. (1999). Normative data for the Novaco Anger Scale from a non-clinical sample and implications for clinical use. *British Journal of Clinical Psychology 38*, 417–424.
Kelley, H. H. & Michela, J. L. (1980). Attribution theory and research. *Annual Review of Psychology*, *31*, 457–501.
Kivivuori, J. (1999). *Suomalainen henkirikos: Teonpiirteet ja tekojen olosuhteet vuosina 1988 ja 1996*. Helsinki: Oikeuspoliittinen Tutkimuslaitoksen julkaisuja 159/1999.
Kivivuori, J., Kouvonen, A. & Marttunen, M. (2001). Nuorisorikollisuus. Teoksessa: *Rikollisuustilanne 2000. Rikollisuus ja seuraamusjärjestelmä tilastojen valossa.* (s. 126–137). Oikeuspoliittisen Tutkimuslaitoksen julkaisuja 183/2001.

Kivivuori, J. Lehti, M. & Siren, R. (2004). Muut väkivaltarikokset. Teoksessa: *Rikollisuustilanne 2003. Rikollisuus ja seuraamusjärjestelmä tilastojen valossa* (s. 39–57). Oikeuspoliittisen Tutkimuslaitoksen julkaisuja 209/2004.

Knap, M. A. (2000). The five factor model of personality and psychopathy. *Dissertation Abstracts international: Section B: The Sciences and Engineering*, *60*, 7-B, s. 3570.

Kohtanen, J. M. (1979). *Nuorten rikostentekijöiden uusintarikollisuus*. Sosiologian pro gradu -tutkielma, Helsinki: Helsingin Yliopisto.

Kosson, D. S., Smith, S. S., & Newman, J. P. (1990). Evaluating the construct validity of psychopathy in Black and White male inmates: Three preliminary studies. *Journal of Abnormal Psychology, 99*, 250–259.

Krahe, B. (1992). *Personality and social psychology. Towards a synthesis*. London: Sage Publications.

Kroner, D. G. & Mills, J. F. (2004). The criminal attribution inventory: A measure of offender perceptions*. Journal of Offender Rehabilitation*, *39,* 15–29.

Kroner, D. G, Mills, J. F. & Morgan, R. D. (2007). Socially desirable responding and the measurement of violent and criminal risk: Self-report validity. *Journal of Forensic Psychology Practice*, *6*, 27–42.

Kroner, D. G., Reddon, J. R. & Serin, R. C. (1992). The Multidimensional Anger Inventory: Reliability and factor structure in an inmate sample. *Educational and Psychological Measurement*, *52*, 687–693.

Kroner, D. G. & Weekes, J. R. (1996). Balanced inventory for desirable responding: Factor structure, reliability and validity with an offender sample. *Personality and Individual Differences*, *21*, 323–333.

Krueger, R. F. (2006). Perspectives on the conceptualization of psychopathy: Toward an integration. Teoksessa: C. J. Patrick (Toim.), *Handbook of Psychopathy* (s. 193–202). New York: Guilford Press.

Kuure, T. & Haapasalo, J. (2001). *Vankilarangaistuksen uusiminen – uusimisriski ja nopeus*. Silta valmennus raportteja 2001/1.Tampere: Silta valmennus.

Lappi-Seppälä, T. (1999). *Ehdollisen rangaistuksen käyttökerrat ja kasaumat.* Oikeuspoliittinen tutkimuslaitos. Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen tutkimustiedonantoja 42/1999.

Laurell, J. & Daderman, A. M. (2005). Recidivism is related to psychopathy (PCL-R) in a group of men convicted of homicide. *International Journal of Law and Psychiatry*, *28*, 255–268.

Lehti, M. & Kivivuori, J. (2007). Kuolemaan johtanut väkivalta. Teoksessa: *Rikollisuustilanne 2006. Rikollisuus ja seuraamusjärjestelmät tilastojen valossa.* (s.15–47). Oikeuspoliittinen Tutkimuslaitoksen julkaisuja 229/2007.

Lehti, M.& Siren, R. (2007).Väkivaltarikokset ja alkoholi. Teoksessa: *Rikollisuustilanne 2006. Rikollisuus ja seuraamusjärjestelmät tilastojen valossa*. (s. 267–275). Oikeuspoliittinen Tutkimuslaitoksen julkaisuja 229/2007.

Lehti, M. (2007). *Henkirikoskatsaus 1/2007. Henkirikollisuus 1.6.2002 – 30.6.2006*. Oikeuspoliittisen Tutkimuslaitoksen verkkojulkaisuja 5.

Lehti, M., Siren, R. & Hinkkanen, V. (2007). Muu väkivaltarikollisuus. Teoksessa: *Rikollisuustilanne 2006. Rikollisuus ja seuraamusjärjestelmät tilastojen valossa* (s. 49–*75).* Oikeuspoliittisen Tutkimuslaitoksen julkaisuja 229/2007.

Leichsenring, F. Kunst, H. & Hoyer, J. (2003). Borderline personality organization in violent offenders: Correlations of identity diffusion and primitive defence mechanisms with antisocial features, neuroticism, and interpersonal problems. *Bulletin of Menninger Clinic*, *67*, 314–327.

Leppänen, M. (2000). *Rikokset ja rikollisuuteen urautuminen*. Tutkielma, Turun yliopisto, Oikeustieteellinen tiedekunta, oikeussosiologia ja kriminologia.

Levenson, M. R., Kiehl, K. A. & Fizpatrick, C. M. (1995). Assessing psychopatic attributes in a noninstitutionalized population. *Journal of Personality and Social Psychology*, *68*, 151–158.

Lilienfield, S. O. & Andrews, B. P. (1996). Development and preliminary validation of a self-report measure of psychopatic personality traits in noncriminal populations. *Journal of Personality Assessment*, *66*, 488–524

Lilienfield, S. O. & Fowler, K. A. (2006). The self-report assessment of psychopathy.

Problems, pitfalls and promises. Teoksessa: C. J. Patrick (Toim). *Handbook of Psychopathy*. (s. 107–132). New York: The Guildford Press.
Lindeman, M. & Verksasalo, M. (1995). Sosiaalisesti suotuisa vastaaminen – kontrolloitava virhetekijä vai osa hyvinvoivan ja rehellisyyttä arvostavan yksilön persoonallisuutta? Teoksessa: K. Räikkönen & J-E. Nurmi (Toim.). Persoonallisuus, terveys ja hyvinvointi. *Acta Psychologica Fennica, Soveltavan psykologian monografioita 8*. (s. 148–163).
Listwan, S. H., Van Voorhis, P. & Ritchey, P. N. (2007). Personality, criminal behavior, and risk assessment: Implications for theory and practice. *Criminal Justice and Behavior*, *34*, 60–75.
Lothstein, L. M. & Jones, P. (1978). Discriminating Violent Individuals by Means of Various Psychological Tests. *Journal of Personality Assessment*, *42*, 237–243.
Loza, W. (2003). Predicting violent and non-violent recidivism of incarcerated male offenders. *Aggression and Violent Behavior*, *8*, 175–203.
Loza, W. & Clemets, P. (1991). Incarcerated alcoholics' and rapists' attributions of blame for criminal acts. *Canadian Journal of Behavioural Science*, *23*, 76–83.
Loza, W. & Loza-Fanous A. (1999). Anger and prediction of violent and nonviolent offenders' recidivism. *Journal of interpersonal violence*, *14*, 1014–1029.
Loza, W., Loza-Fanous, A. & Heseltine, K. (2007). The myth of offenders' deception on self-report measure predicting recidivism. *Journal of Interpersonal Violence*, *22*, 671–683.
Lyon, D. R., Hart, S. D., & Webster, C. D. (2001). Violence risk assessment. Teoksessa: R. Schuller & J. R. P. Ogloff (Toim.). *Law and Psychology*: *Canadian Perspectives* (s. 314–350). Toronto: University of Toronto Press.
Lönnqvist, J-E., Paunonen, S., Tuulio-Henriksson, A., Lönnqvist, J. & Verkasalo, M. (2007). Substance and style in socially desirable responding. *Journal of Personality*, *75*, 291–322.
Lönnqvist, J-E., Verkasalo, M. V., & Leikas, S., painossa. *10, 60, ja 300 osion julkiset viiden suuren persoonallisuusfaktorin mittarit*.
Mckee, S. H. (2004). Disinhibition as an underlying factor in the violent and recidivistic behaviour of a sample of mentally disordered offenders. *Dissertation Abstracts International: Section B: The Sciences and Engineering*, *64*, 8-B, s. 4050.
Metsämuuronen, J. (2001). *Monimuuttujamenetelmien perusteet SPSS-ympäristössä*. Metodologia-sarja 7. Helsinki: International Methelp Ky.
Mielityinen, I. (1999). *Rikos ja sovittelu: Valikoituminen, merkitys ja uusintarikollisuus*. Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen julkaisuja 167/1999.
Miethe, T & Drass, K. (2001). Exploring the Social Context of Instrumental and Expressive Homicides: An Application of Qualitative Comparative Analysis. Teoksessa: Godwin, M. (Toim.), *Criminal Psychology and Forensic Technology. A Collaborative Approach to effective Profiling* (s. 105–124). Florida: CRC Press.
Mischel, W. & Shoda, Y. (1995). A cognitive-affective system theory of personality: Reconceptualizing situations, dispositions, dynamics, and invariance in personality structure. *Psychological Review*, *102*, 246–268.
Mischel, W. & Shoda, Y. (1998). Reconciling processing dynamics and personality dispositions. *Annual Review of Psychology*, *49*, 229–258.
Mills, J. F. & Kroner, D. G. (2003). Anger as a predictor of institutional misconduct and recidivism in a sample of violent offenders. *Journal of Interpersonal Violence*, *18*, 282–294.
Mills, J. F. & Kroner, D. G. (2006). Impression management and self-report among violent offenders. *Journal of Interpersonal Violence*, *21*,178–192.
Mills, J. F., Kroner, D. G. & Forth, A. E. (1998). Novaco Anger Scale: Reliability and validity with an adult criminal sample. *Assessment, 5*, 237–248.
Mills, J. F, Loza, W. & Kroner, D. G. (2003). Predictive validity despite social desirability: Evidence for the robustness of self-report among offenders. *Criminal Behaviour and Mental Health*, *13*,140–150.
Miller, J. D. & Lynam, D. R. (2003). Psychopathy and five-factor model of personality: A replication and extension. *Journal of Personality Assessment*, *81*,168–178.
Miller, J. D., Lyman, D. R., Widiger, T. A. & Leukefeld, C. (2001). Personality disorders as extreme variants of common personality dimensions: Can the five factor model adequately represent psychopathy? *Journal of Personality*, *69*, 253–276.

Monahan, J. (1981). *The clinical prediction of violent behavior*. Washington, D.C.: Government Printing Office.
Morey, L. C. & Quigley, B. D. (2002). The Use of the Personality Assessment Inventory (PAI) in Assessing Offenders. *International Journal of Offender Therapy and Comparative Criminology, 3*, 333–349.
Muilu, M-L. (1999). *Yhdyskuntapalveluun tuomittujen uusintarikollisuus*. Oikeusministeriön vankeinhoito-osaston julkaisuja 2/1999. Helsinki: Oikeusministeriö.
Muiluvuori, M-L. (2007). *Vangit aluevankiloittain ja vankiloittain 1.5.2007*. Rikosseuraamusviraston monisteita 4/2007.
Novaco, R. W. (1994). Anger as a risk factor for violence among the mentally disordered. Teoksessa: J. Monahan & H. J. Steadman (Toim.). *Violence and mental disorder: Developments in risk assessment* (s. 21–59). Chicago: University of Chicago Press.
Novaco, R. W. & Taylor, J. L. (2004). Assessment of anger and aggression in male offenders with developmental disabilities. *Psychological Assessment*, *16*, 42–50.
Nugent, P. M. & Kroner, D. G. (1996). Denial, response styles, and admittance of offences among child molesters and rapists. *Journal of Interpersonal Violence*, *11*, 475–486.
Nummenmaa, L. (2005). Efektikoko psykologisessa tutkimuksessa. *Psykologia*, *5–6*, 559–567.
Oikeusministeriön vankeinhoito-osasto. (2000). *Suuttumuksenhallinta – Opas ohjaajalle*.
Paanila, J., Hakola, P. & Tiihonen, J. (2001). Recidivism among serious violent crime offenders in Finland. *Journal of Threat Assessment*, *1*, 39–49.
Palhus, D. L. (1984). Two-component models of socially desirable responding. *Journal of Personality and Social Psychology*, *46*, 598–609.
Palhus, D. L. (2002). Socially desirable responding: The evolution of a construct. Teoksessa: H. I. Braun, D. N. Jackson & D. E. Wiley (Toim.). *The role of cosntructs in psychological and educational measurement*. (s. 49–69). Mahwah NJ: Erlbaum.
Palhus, D. L. & Reid, D. B. (1991). Enhancement and denial in socially desirable responding. *Journal of Personality and Social Psychology*, *60*, 307–317.
Palhus, Hemphill & Hare, painossa. Scoring manual for the Hare Self-Report Psychopathy Scale-III.
Patton, J. H., Standford, M. S. & Barratt, E. S. (1995). Factor structure of the Barratt impulsiveness scale. *Journal of Clinical Psychology*, *51*, 768–774.
Peersen, M., Gudjonsson, G. H. & Sirgudsson, J. F. (2000). The relationship between general and specific attribution of blame for a ”serious” act and the role of personality. *Nordic Journal of Personality*, *54*, 25–30.
Petties, M. A (2003). Violence risk assessment of the mentally ill: Historical precedent, research and implications of dynamic factors. *Dissertation Abstracts International: Section B: The Sciences and Engineering, 63*, 10-B. s. 4918.
Porter, S. & Woodworth, M. (2006). Psychopathy and aggression. Teoksessa: C. J. Patrick (Toim.). *Handbook of Psychopathy*. (s. 481–494). New York: The Guildford Press.
Poythress, N. G., Edens, J. F., & Lilienfeld, S. O. (1998). Criterion-related validity of the Psychopathic Personality Inventory in a prison sample. *Psychological Assessment, 10*, 426–430.
Prentky, R. A., & Knight, R. A. (1991). Identifying critical dimensions for discriminating among rapists. *Journal of Consulting and Clinical Psychology, 59*, 643–661.
Putkonen, H., Komulainen, E. J., Virkkunen, M., Eronen, M. & Lönnqvist, J. (2003). Risk of repeat offending among violent female offenders with psychotic and personality disorders. *American Journal of Psychiatry*, *160*, 947–951.
Quinsey, V. L., Harris, G. T., Rice, M. E. & Cormier, C. A. (1998). *Violent offenders. Appraising and managing risk.* Washington DC: American Psychological Association.
Rikollisuustilanne 2003.Rikollisuus ja seuraamusjärjestelmä tilastojen valossa. Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen julkaisuja 209/2004.
Rikosseuraamusvirasto. (2004). *Tutkimushankkeet vankilan eristysosastolla olevista vangeista sekä väkivaltarikosten uusimisriskistä*. Rikosseuraamusviraston tiedote, 16.8.2004. http://www.rikosseuraamus.fi/27153.htm
Rikosseuraamusvirasto. (2006). *Vankiluku vankiryhmittäin 31.12.2006*. Rikosseuraamusviraston tilastoja. http://www.rikosseuraamus.fi/uploads/dty4wfmnlp9d2j.pdf

Rogers, R., Salekin, R. T., Sewell, K. W., Goldstein, A. & Leonard, K. (1998). A comparison of forensic and nonforensic malingerers: A prototypical analysis of explanatory models. *Law and Human Behavior, 22*, 353–367.
Salfati C.G. (2000). The Nature of Expressiveness and Instrumentality in Homicide. Implications for Offender Profiling. *Homicide Studies, 3*, 265–293.
Salekin, R. T., Leistio, A-M. R., Neumann, C. S., DiCicco, T. M. & Duros, R. L. (2004). Psychopathy and comorbidy in a young offenders sample: psychopathy's potential importance over disruptive behaviour disorders. *Journal of Abnormal Psychology*, *113*, 416–427.
Salekin, R. T., Trobst, K. K. & Krioukova, M. (2001). Construct validity of psychopathy in a community sample: a nomological net approach. *Journal of Personality Disorders*, *15*, 425–441.
Seager, J. (2006). Impulsivity and schematas for a hostile world: Postdictions of violent behaviour. *International Journal of Offender Therapy and Comparative Criminology*, *50*, 47–56.
Serin, R. C. (1991). Psychopathy and violence in criminals. *Journal of Interpersonal Violence, 6*, 423–431.
Serin, R. C., Peters, R. D. & Barbaree, H. E. (1990). Predictors of psychopathy and release outcome in a criminal population. *Psychological Assessment, 2*, 419–422.
Seto, M. C., Khattar, N. A., Lalumiere, M. L. &Quinsey, V. L. (1997). Deception and sexual strategy in psychopathy. *Personality and Individual Differences, 22*, 301–307.
Siegel, J. M. (1986). The Multidimensional Anger Inventory. *Journal of personality and Social Psychology*, *51*, 191–200.
Siren, R. (2000). *Pahoinpitelyrikollisuus 1950–1997: Kehityspiirteitä ja kehitystä selittäviä tekijöitä*. Helsinki: Oikeuspoliittinen Tutkimuslaitoksen julkaisuja 169/2000.
Siren, R. (2001). Rikollisuuden rakenne ja kehitys. Teoksessa: *Rikollisuustilanne 2000*. *Rikollisuus ja seurantajärjestelmä tilastojen valossa.* (s. 7–11). Helsinki: Oikeuspoliittisen Tutkimuslaitoksen julkaisuja 183/2001.
Siren, R. (2006). Rikollisuuden rakenne ja kehitys. Teoksessa: *Rikollisuustilanne 2005. Rikollisuus ja seuraamusjärjestelmä tilastojen valossa*. (s. 7–12). Oikeuspoliittinen tutkimuslaitos.Verkkojulkaisu.
Siren R., Kivivuori J., Kääriäinen J. & Aaltonen M. (2007). *Suomalaisten kokema väkivalta 1980–2006*. Oikeuspoliittinen tutkimuslaitos, Verkkokatsauksia 1/2007.
Sigfusdottir, I. D., Farhas, G. & Silver, E. (2004). The role of depressed mood and anger in the relationship between family conflict and delinquent behavior. *Journal of Youth and Adolescence*, *33*, 509–522.
Smith, P. & Waterman, M. (2006). Self-reported aggression and impulsivity in forensic and non-forensic populations: The role of gender and experience. *Journal of Family Violence*, *21*, 425–437.
Spielberger, C. D. (1999). *Staxi-2. State-Trait Anger expression Inventory*. California: Psychological Assessment Resources, Inc.
Stanford, M. S. & Barratt, E. S. (1992). Impulsivity and the multi-impulsive personality disorder. *Personality and Individual Differences*, *13*, 831–834.
Steadman, H. J., Monahan, J., Appelbaum, P. S., Grisso, T., Mulvey, E. P., Roth, L.H., Robbins,P. C. & Klassen, D. (1994). Designing a new generation of risk assessment research.Teoksessa: J. Monahan & H. J. Steadman (Toim.), *Violence and mental disorder: Developments in risk assessment* (s. 297–318). Chicago: University of Chicago Press.
Stephen, P. & Woodworth, M. (2007). "I'm sorry I did it ... but he started it": A comparison of the official and self-reported homicide descriptions of psychopaths and non-psychopaths*. Law and Human Behavior, 31*, 91–107.
Suter, J. M., Byrne, M. K., Byrne, S. Howells, K & Day, A. (2002). Anger in prisoners: Women are different from men. *Personality and individual Differences*, *32*, 1087–1100.
Stoat, T., Laajasalo. T. & Häkkänen, H. (2005). *Tuhopolttajien, raiskaajien ja lähestymiskieltoon määrättyjen henkilöiden uusintarikollisuus*. Rikosseuraamusviraston julkaisuja 2/2005.
Swanson, J. W. (1994). Mental disorder, substance abuse, and community violence: An epidemiological approach. Teoksessa: J. Monahan & H. J. Steadman (Toim.),

Violence and mental disorder: Developments in risk assessment (s. 101–136). Chicago: University of Chicago Press.
Tilastokeskus. (1995). Uusintarikollisuus 1981–1991. *Suomen Virallinen Tilasto, Oikeus 1995, 8*, Helsinki.
Ullrich, S. & Marneros, A. (2004). Dimensions of personality disorders in offenders. *Criminal Behaviour and Mental Health, 14*, 202–213.
Vankeuslaki. Annettu Helsingissä 23 päivänä syyskuuta 2005. Oikeusministeriö, 767/2005.Voimaantulo: 01.10.2006. http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2005/20050767
Vartiainen, H. (2006). Mitä rikosseuraamusasiakkaiden terveystutkimus voi meille antaa? *Kontra*. Rikosseuraamusviraston, Kriminaalihuoltolaitoksen ja Vankeinhoitolaitoksen henkilöstölehti *4/2006*. Rikosseuraamusvirasto.
Verona, E. & Vitale, J. (2006). Psychopathy in women. Teoksessa: C. J. Patrick (Toim). *Handbook of Psychopathy*. (s. 415–436). New York: The Guildford Press.
Webster, C. D., Douglas, K. S., Eaves, D. & Hart, S. D. (1997). *HCR-20: Assessing risk for violence: version 2*. Burnaby, British Columbia: Mental Health, Law, and Policy Institute, Simon Fraser University.
Weizmann-Henelius, G., Sailas, E., Viemerö, V. & Eronen, M. (2002). Violent women, blame attribution, crime and personality. *Psychopathology*, *35*, 355–361.
Widiger, T. A. & Frances, A. J. (1994). Toward a dimensional model for personality disorders. Teoksessa: P. T. Costa & T. A. Widiger (Toim.), *Personality disorders and the five-factor model of personality* (s. 19–39). Washington, DC: American Psychologist Association.
Williamson, S. E., Hare, R. D. & Wong, S. (1987). Violence: Criminal psychopaths and their victims. *Canadian Journal of Behavioral Science, 19*, 454–462.
Wood, J. & Newton, A. K. (2003). The role of personality and blame attribution in prisoners' experiences of anger. *Personality and Individual differences*, *34*, 1453–1465.
Woodworth, M. & Porter, S. (2002). In Cold Blood: Characteristics of Criminal Homicides as a Function of Psychopathy. *Journal of Abnormal Psychology, 111,* 436–445.

Liitteet

LIITE 1. Päärikoksen ryhmävertailun testisuureen arvot sekä efektin koot suhteessa tutkimuksessa käytettyjen menetelmiin.

Kyselylomake (n = 195)	Ryhmien vertailu	Testisuureen testin arvo	Efektin koko
Persoonallisuus IPIP-NEO-PI-R			
Tunne-elämän epätasapaino	1 < 2*	t = –1.984	pieni
Ulospäinsuuntautuneisuus	1 < 2*	t = –2.433	pieni
Avoimuus	–	–	–
Sovinnollisuus	–	–	–
Tunnollisuus	1 > 2**	t = 3.157	keskisuuri
Suuttumus MAI	1 < 2*	t = –2.324	pieni
Impulsiivisuus BIS-11	1 < 2***	t = –3.293	keskisuuri
Psykopatia SRP-III-R-95	1 < 2**	t = –3.208	keskisuuri
Manipulatiivisuus	1 < 2*	t = –2.178	pieni
Tunnekylmyys	–	–	–
Kuljeksiva elämäntapa	1 < 2***	t = –4.119	keskisuuri
Attribuutio GBAI			
Ulkoinen attribuutio	–	–	–
Psyykkinen attribuutio	1 > 2***	Z = –3.960	–
Syyllisyyden kokemukset	1 > 2***	Z = –3.706	–
Sosiaalinen suotavuus BIDR			
Itsepetos	–	–	–
Vaikutelmanluonti	1 > 2***	t = 3.934	keskisuuri

1 = Henkirikos
2 = Pahoinpitelijät
*p ≤ .05, **p ≤ .01, *** p ≤ .001

LIITE 2. Vankilasta vapautuneiden ryhmävertailun testisuureen arvot sekä efektin koot suhteessa tutkimuksessa käytettyjen menetelmiin.

Menetelmä (n = 90)	Ryhmien vertailu	Tilastollisen testin arvo	Efektin koko
Persoonallisuus IPIP-NEO-PI-R			
Tunne-elämän epätasapaino	–	–	–
Ulospäinsuuntautuneisuus	–	–	–
Avoimuus	1 < 2*	t = –.2.35	keskisuuri
Sovinnollisuus	1 < 2**	t = –.2.76	keskisuuri
Tunnollisuus	1 < 2**	t = –2.99	keskisuuri
Suuttumus MAI	1 > 2*	t = 2.02	keskisuuri
Impulsiivisuus BIS-11	1 > 2**	t = 2.92	keskisuuri
Psykopatia SRP-III-R-95	1 > 2**	t = 2.78	keskisuuri
Manipulatiivisuus	1 > 2**	t = 2.83	keskisuuri
Tunnekylmyys	1 > 2*	t = 2.37	keskisuuri
Kuljeksiva elämäntapa	–	–	–
Attribuutio GBAI			
Ulkoinen attribuutio	–	–	–
Psyykkinen attribuutio	–	–	–
Syyllisyyden kokemukset	–	–	–
Sosiaalinen suotavuus BIDR			
Itsepetos	–	–	
Vaikutelmanluonti	1 < 2*	t = –2.17	

1 = rikoksen uusijat
2 = ei-uusijat
*p ≤ .05, **p ≤ .01, *** p ≤ .001